

Kulturno delo in politika Slovanov.

Prešlo leto bilo je Slovanom neprijazno v političkem in kulturnem pogledu. Politika je bila prava veriga, katera jim je vezala roke, da se niso mogli pravilno in uspešno gibati v kulturnem delovanju. Vse kaže, da obče političko položeno ostane tudi nadalje neizpremenjeno, torej Slovanom tudi nadalje neprijazno, in bode kot tako zaprečevalo kulturno razvijanje slovanskih narodov.

No zaradi sedaj nekako stalno neugodnih političkih razmer in odnošajev ni Slovanom zanemarjati kulturnega dela. Politiški okvirji, političke svobode so sicer glavno in prvo uslovje razvijanju in pospeševanju kulturnega delovanja; s političko svobodo se morejo narodi gospodarstveno in duševno razvijati; ali razmere so od začetka zgodovine, od starega, srednjega in novega veka ter do novejšje in današnje dobe take, da političke sile so razdeljene jednostranski, in vsled te nejednakosti varujejo jedni narodi, jedni sloji in jedne stranke svobodo jedino sebi, v tem ko jo zabranjujejo, odtegujejo in kratijo drugim narodom, stanovom in strankam.

Na jedni strani so gospodje, gospodovalci, gospodarji, na drugi pa so ti, ki so njim podrejeni ali v kakoršni si bodi zavisnosti. Iz te zavisnosti bi se poslednji nikdar ne izvlekli ali rešili, ko bi stalno veljala volja in sila gospodovalcev. Ali proti vsakodobni nadmoči delujejo zoper voljo gospodovalcev podrejeni življi po različnih poteh. Največi zgled na to stran vidimo dandanes v socijalnem gibanju vsakovrstnega delavskega življa na jedni strani in podjetniških ali v obče imovinskih stanov na drugi strani. Množice prodirajo kljub zaprekam do večje veljave, in čim previdniše bodo zavestno in po zakonitih potih zastopale same sebe, tem bolj jih bodo konečno morali poštovati tudi proti svoji volji ti sloji, ki so doslej njih zapovedniki in vladalci.

Nekako analogno osodo imajo pojedini slovanski narodi; kar dosežajo, vrši se proti volji teh, ki doslej kakor si bodi gospodujejo nad njimi. Kljub politički nesvobodi pojedini slovanski narodi napredujejo, in ta

napredek je pri njih zavisen bolj od kulturnega delovanja, nego pa od podeljevanja političkih svobod.

Za ta del so Čehoslovani najmerodavniši zgled. Oni so jo, recimo, pred dvema generacijama pogodili srečno, ko so pri politički nesvobodi začeli delovati duševno, ko so začeli razvijati najprej literaturo, ž njo narodno zavest, potem umetnost in naposled vstvarjali preprosta, a izdatna gospodarstvena sredstva. Vse to gibanje in razvijanje je bilo politički indiferentno ali takó nedolžno, da niti kar možno omejena in skrčena politička svoboda ni mogla do cela zaprečevati te vrste delovanja. In to, kar so Čehoslovani dosegli doslej politički, zgodilo se je s silo, katero je bila in je ravno v takem kulturnem delovanju.

Iz tega je razvidno, da ne dovaja le politička svoboda h kulturnemu razvijanju, ampak tudi naobratno, da tudi še toliko nizke stopinje kulturnega razvitka podeljujejo moč za delovanje na poti k politički svobodi.

Naj se delajo od gospodovalnih narodov in njihov političkih strank češkemu narodu še tolike zapreke, politički morajo češki narod vendar poštovati, in, kolikor ga poštujemo v resnici politički, ne godi se to toliko zaradi prošlosti, zaradi zgodovinskega državnega prava skupnega češkoslovenskega naroda, kolikor pa zaradi njegovega mnogostranskega kulturnega razvitka v sedanjosti.

Se ve da bi bil skupni češkoslovenski narod napredoval v večih merah, ako bi se bil mogel gibati takoj od začetka svoje novejšje dobe v okvirju one političke svobode, za katero še le stremi, in katero mu še do današnjega dne odrekajo njegovi politički nasprotniki.

In kaj dela češki narod sedaj pri občem, zanj in za ostale Slovane neugodnem političkem položenu? On razpolaga z močmi inteligencije in množic, da sicer ne prestando stremi za svojimi političkimi cilji, ali pri tem nikakor ne zanemarja kulturnega delovanja.

Dà, ravno ta narod se najbolje zaveda, kaj mu je koristilo kulturno delo zadnjih dveh generacij, in ne samo da nadaljuje to delo, ampak razširja svoj kulturni program in deluje na tej podstavi z vsemi silami, ki mu ostajajo še od politiškega napiranja in stremljenja.

Čehoslovani so začeli oživljati v sebi in med seboj ne samo zavest svoje politiške prošlosti, ampak tudi vrednosti svojih kulturnih zapuščin, starin in sporočil. Gospodarstvene, obrtne, umetno-obrtne in umetne starine zbirajo in razbirajo in, sklenivši leta 1894 privedi v Pragi narodopisno razstavo vsega naroda, pripravljajo se v vseh slojih, od najvišjih do najnižih, od plemstva, naobraženstva do selskih in tovarniških množic z največo navdušenostjo in marljivostjo za isto razstavo in se pri tem sposobljajo najprimerniše in lepše za svojstveno narodno kulturno delovanje.

Pravo pot k delovanju, k pravemu duševnemu razvoju in naposled k večji politiški svobodi kažejo po takem zopet Čehoslovani ostalim slovanskim narodom. Ta pot pri sedanjem občem položenu ni le prava sama po sebi, ker bi bila najprimerniša tudi v ugodniših politiških dobah pri večji svobodi, ampak je za avstro-ogerske in specijalno za cislitavske Slovane važna tudi zaradi tega, ker, ako se je bodo držali ti Slovani, najbolje zaprečijo namere svojih politiških nasprotnikov.

Poslednji, kakor znano, so sedanji čas tudi za parlamentarno delovanje postavili na dnevni red gospodarski program. S tem hočejo Slovane nekako zazibati v politiško spanje na podstavi sedanjega stanja, torej na podstavi tega, da bi se ustavna prava še nadalje odtegovala slovanskim narodnostim.

Slovanski narodi nasproti takim nameram izvestno ne bodo dremali; ali glavno je to, da ne porabijo ti narodi vseh svojih močij samo za politiko in hudo borbo v preprečenju ozkosrčnega in v pogledu na nerešeno narodnostno vprašanje neumestnega, zgolj materijalno-gospodarstvenega programa. Slovanski narodi cislitavski niso ne krepki, ne složni dovolj, da bi se mogli vspešno upirati temu, za nje neugodnemu programu; ali delovati

morejo proti temu programu s tem, da njih politiški nasprotniki ne dosežejo ž njim svojih namer, in te namere posredno zaprečijo, ako, jednako Čehoslovanom, razvijajo ne samo gospodarski, ampak v obče svoj obsežniši kulturni program.

Z delovanjem na podstavi takega programa ojačijo vsestranski svoje duševne sile, obudé v sebi večo zavest o svojih narodnih svojstvih ter se okrepijo v taki meri, da bodo mogli vspešniše bojevati se za svoja politiška prava, nego se moreio boriti doslej.

Kultura in politika ste med seboj v razmerju zavisnosti in vzajemnosti; n a r a v n e razmere zahtevajo najprej politiško svobodo za kulturno razvijanje, nena ravne pa nasprotno: kulturno delovanje ne samo za kulturne namene, ampak tudi za dosezanje večih politiških svoboščin.

Politiški nasprotniki slovanskih narodov skušajo sicer zabranjevati slovanskim narodom tudi kulturno delo; oni ovajajo te narode s panslavizmom celó tedaj, kedar raziskujejo zgodovino cirilometodijske cerkve, in prošlega leta bodle so jih celó krajne narodopisne razstave, katere so prirejali Čehoslovani na Moravskem. Toda ti nasprotniki sami delujejo kulturno na iste strani, zaradi katerih summjičijo Slovane. Naposled je ostala Evropa uže toliko znana z razmerami o bojih med Slovani in njih vragi, da razkrivajo uže neinteresovani narodi podlost, ki je v tem, da se hoče Slovanom zatreti svoboda za vsako politiški še toliko neškodljivo kulturno, pa nad vse plemenito in humanno stremljenje. Moralna sopomoč drugih narodov in stvar sama spodbujati Slovane, da se lotijo kulturnega dela, katerega je uže samo v pogledu na raziskovanje prošlosti za cele rodove dovolj.

Obče položenje zahteva od Slovanov vseh zemelj in avstro-ogerskih pa še posebe, da postavijo sedaj in nadalje kulturni program na dnevni red svojega delovanja. Zgolj gospodarstveni program politiških nasprotnikov hoče slovanske narode zazibati; svojstveni kulturni program jih oživi in okrepi. Novo leto kliče Slovane na kulturno delo!

K stvarnemu položenu.

Češko-Melnik.

O češkem državnem pravu.

Češko historiško državno pravo dela sedaj mnogo preglavice — tem, ki je hočejo imeti, in tem, ki ga nočejo imeti.

Različne državne in nedržavne sile se zanimajo za češko državno pravo, oziroma za rešitev državno-pravnega vprašanja, in to se meni kaže popolnoma naravno, kajti češko državno pravo je:

I. vprašanje sile ali moči, II. finančno vprašanje, III. kulturno vprašanje.

I. Vprašanje moči je češko državno vprašanje zaradi tega, ker te državne potencije, ki so pasivno interesovane pri vprašanju, bodo morale od svoje sedanje fakične moči nekaj oddati češki državi, katero je obnoviti.

Med temi državnimi potencijami, ki se zanimajo za češko državnopravno vprašanje, je v prvi vrsti avstrijska država sama.

Vprašanje je torej, kakó bi se doseglo, da avstrijska država oddá od svoje skupne državne sile češki državi, katero je obnoviti, to, kar potrebuje poslednja za svojo samostalnost.

Razume se samo po sebi, da za to ni drugega sredstva, kakor — preverjenje! in to je doseči jedino potom mirnega sporazumljenja. Avstrijska država naj se o koristi češkega državnega prava za avstrijsko državo kot celokupnost preveri, in na to je delati složno vsem činiteljem, kateri imajo sestavljati dejansko vsebino oživljene češke države, in ti faktorji so *sedanji stanovi in pa narod!*

Da bi bilo sporazumljenje možno, je najprej iz preporoga materijala izločiti vse, in konstatovati kot dognano: a) da češko državno pravo sloni na monarhiškem principu in je za ta del z avstrijskim državnim pravom enakovrstno b) da je sicer avstrijska celokupna država večja in silnejša, da pa je češka država starejša; c) da je češka država ravno takó zgodovinska tvorba ali oblika, kakor avstrijska celokupna država!

Ostaje torej otvorjeno ali nerešeno jedino vprašanje: „Ker avstrijska skupna država sloni z večine na češki državi, ne pa naobratno češka država na avstrijski celokupni državi — pač pa je ona država v tej —“, ali bi torej grozila nevarnost obstanku avstrijske celokupne države, ko bi se obnovila češka država?

Naša misel je ta, da moreti obe državi prav dobro obstajati druga z drugo in druga poleg druge, ravno takó, kakor v živem organizmu celice, katere ga pač sestavljajo, živé samostalno življenje in vendar hranijo organizem kot samostalen individuum, ko so one uslovje njegovemu življenju in mu dovajajo hrano in za to po njegovem mehanizmu zopet same dobivajo hrano; to vse se vrši vice versa, ne da bi drugo v drugem izgubljalo se do izginjenja svoje individualitete.

Se ve da obnovljeno češko državno pravo bi ne smelo postati takó majhno, da bi je mogli videti jedino pod lupo ali povelikovalnikom: boljše nobenega, nego tako!

Trdno stati in prospovati pa češka država ne more drugače, kakor s *popolno nacionalno avtonomijo v kulturnih stvarih* ondisto bivajočih dveh narodnostij — torej s *popolno nacionalno kulturno avtonomijo!* Ta bi morala biti dovoljena celó čez meje ali granice češke države — ne smela pa bi sezati čez meje avstrijske države, in bi se ne smela tudi v deželi (v češki državi) ograditi teritorialno!

Nacionalna kulturna avtonomija bila bi samo sebe krepeča in najkrepkejše vezilo med cesarstvom in kraljestvom!!!

II. Češko državno pravo vprašanje je finančno vprašanje. Nočem jaz reševati tega vprašanja, kaj da bi imela češka država dajati avstrijski državi; temveč hočem prinesiti le prispevek k reševanju notranjega gospodarskega vprašanja.

Kot finančno vprašanje moralo bi se razpravljati in rešiti *moderno* t. j. socialno-politiško. Postaviti bi bilo načelo, da v bodočnosti bi državljani sicer oddajali od zemljiščnega dohodka (rente) za državno zaščito določen odstotek imovine državi — kot skupnosti! — da pa bi odstotna (percentovalna) pristojbina, ki obstaja in se ima ohraniti, namreč percentovalna pristojbina na prenašanje nepremične imovine (nepremičnine) inter vivos et mortis causa, ostajala v dotični deželi sami!

Ta odstotna pristojbina zadeva namreč imovino v njeni substanciji sami, ne pa njenega užitka, in zaradi tega naj bi ostajala substancija ohranjena v deželi, t. j. naj bi se ne vršilo nikako premikanje zemljišč jedne dežele v drugo v obliki odstotne pristojbine, katera prihaja doslej v občno državno blagajnico!

Odtod izvira namreč najhitreje propadanje ali ubožanje dežele — najhitreje opešanje iste dežele za davke, t. j. prebivalci take dežele onemorejo na korist drugi deželi, katera nima nikakega prava za to okoriščenje! Vrhu tega pri teh imovinskih prenosih ni država prenositeljica — kajti ona ni več glavna lastnica ali glavna imetnica; torej odpada tudi vsak vzrok dajanja kot znamenje višega gospodstva države.

Zavračali me bodo z vprašanjem, v kak namen da naj bi se torej ohranila ta odstotna pristojbina?

Na to odgovarjam: „v etiške in ekonomiske namene“!

Reklamujoč odstotno pristojbino za dotično deželo, hočem, da bi se v bodoči češki državi uvedlo drugačno domače gospodarstvo, in se zajedno nekoliko približati rešenju socialnih **stanovskih** potreb.

Iz odstotne pristojbine bilo bi zasnovati fonde ali založbe, in sicer jeden fond za zemljiščne posestnike deželnih desk iz odstotne pristojbine zemljišč deželnih desk; jeden fond za kmetijske zemljiščne posestnike iz odstotne pristojbine kmetijskih posestev, in tretji fond za meščane iz odstotne pristojbine mestnih imovin.

Vsak teh fondov bi imel služiti različnim interesom nekaj etiške, nekaj nacionalno-ekonomiske narave, torej za ohranjanje, podpiranje, izboljševanje dotičnega stanovskega sloja ali razreda v prvi vrsti, in s slučajnim preostankom za obči interes dežele!

III. Češko državno pravo vprašanje je kulturno vprašanje! Kakor pri poprejšnjem vprašanju, hočem tudi pri tem vprašanju poudarjati le nekoliko momentov snovi za to vprašanje, in sicer dve točki: *jezikovno vprašanje in obredno vprašanje.*

Jaz ne morem razumeti, zakaj naj bi silili se češki roditelji dajati učiti in naobraževati svojo dečo v drugem, kakor pa v češkem jeziku, in sicer navzgor do poklica za življenje? Jednako ne morem umeti, zakaj naj bi se k čemu podobnemu silili nemški roditelji?

Z druge strani pa ne more nikdor državi odrekati prava zahtevati od svojih sodnikov in uradnikov, da naj bodo, ako hočejo državno službo opravljati na Češkem, večči obeh tukajšnjih deželnih jezikov; ali pri tem se država ne more brigati, kakó si prisvojé ti sodniki in uradniki tako znanje — zasebno ali v javni šoli!

To, kar velja danes za avstrijsko celokupno državo, moralo bi veljati tudi za češko državo! — (Obredno vprašanje hočem v poznejšem pismu razpravljati).

V zaključnje tega pisma hočem opomniti le v svoje opravičenje, da vse, kar sem ravno spravil na papir, so le nametane misli, katere bi bile dostojne morda podrobnega razpravljanja, ko bi imel do tega čas in veselje.

Dr. F. Tieftrunk.

O kritiki dra. Mahniča.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogoslužjenje, specialno liturgijo ali mašo*
 η) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje.)

K liturgiji spada nekako tudi petje; uže zgorej smo pa razložili, da v Praefectura Galliarum, katera je obsezala Galijo z zapadno Germanijo in z gorenjo Italijo, kakor tudi Španijo in britiške otoke, je gospodovalo povsem od Grkov vzeto galikansko, pozneje ambrozijansko imenovano cerkveno petje, katero je sveti Avgustin, kakor navaja Pellicija, iz Milana presadil tudi v zapadnoafrikansko cerkev.¹⁾ V isti dobi (v drugi polovini IV. stoletja) pa je bilo cerkveno petje v Rimu uže popačeno, ker se je bilo približalo teatralnemu pevanju; o tem, kakor je znano, pritoževal se je sveti učitelj Hieronim.²⁾ To je dalo Gregorju Velikemu povod, da je uvedel posebno petje, katero se imenuje po njem, in da je presnoval v Rimu pevsko šolo, o kateri je verjetno, da je bivala v Rimu uže poprej; no tudi to petje se je pokvarilo jako brzo, torej je je moral sveti papež Leon II (682-683) zopet popraviti, in odtlej se je, kakor smo razložili zgorej, ohranilo do današnjega dne, vendar pa ni do cela zatrlo galikanskega petja, katero se je tekom časa izpremenilo le malo.

S petjem je tekmovala in tekmuje glasba na različnih godalih (instrumentih), sosebno na orgljah; no orglje, znane na Zapadu od VIII. stoletja, je bilo videti jedino v palačah vladarjev, v cerkvi pa jih niso rabili do XIII stoletja, kakor so to dokazali Caietanus, Navarrus in Warthonus; sicer dokazuje brezdvombeno to tudi sveti Thomas Aquinus (†1274).³⁾ Tudi rabljenje drugih godal je bilo v cerkvi izključeno še tekom XII. stoletja ravno takó, kakor je izključeno še danes na Vstoku; kajti poleg Justina in Teodoreta v Psalm. XXXIII poučuje nas tudi sveti Adredus (Abbas Rievallis), torej sovrstnik in učenec svetega opata Bernarda (†1153), da je sicer Židom dovoljeno rabljenje orgelj, ker so nemarni in mlačnega duha, da pa istih orgelj ni rabiti kristijanom, ker morejo svobodno rabiti svoje telo, in ker more vsak del njih telesa izvrševati to, kar pospešuje čast in slavo Božjo.⁴⁾ Vidi se, da se ta proti orgljam obrnena argumentacija obrača tudi proti rabljenju glasbenih instrumentov pri bogoslužjenju; da torej celó poskus, uvesti v cerkev glasbo, ki ga je napravil redovnik Guido po smrti svetega Bernarda v XI. stoletju, ni imel še nikakega vspeha. Še le pozneje, ne pred poslednjo četrtjo XIII. stoletja, uvedlo se je rabljenje orgelj in, kakor je verjetno, tudi drugih godal, pri bogoslužjenju,⁵⁾

¹⁾ Pellicia I. c. lib. II. sect. II., cap. 236.

²⁾ Ibidem.

³⁾ 2 quaest. 91 art. 2.

⁴⁾ Prim. Selvaggio Antiquitatum christianarum Institutiones. lib. II., part. I., cap. 3., §. 6.

⁵⁾ V XVI. stoletju je bila cerkvena glasba postala tako posvetna, da (kakor navaja Ludov. Cressen. Myst. lib. III.) se je bil

na kar za Gregorja Velikega, kakor se ume samo po sebi, ni mislil nihče, niti v sanjah ne. —

Kakor je iz tega, kar smo razložili v poprejšnjem, razvidno, rabila se je v rimski cerkvi po apostolskem prvaku Petru uvedena in po njegovem učencu papežu Klementu I. sporočena, potem po papežu Aleksandru I in po rimskem mučeniku Hipolitu pomnožena liturgija, kakor jo poznamo iz apostolskih konstitucij, noter do druge polovine IV. stoletja, malo ne neizpremenjena, nato z majhnimi izpremembami, izvršenimi po papežu Damazu (336—384) še vedno na grškem jeziku do konca V. stoletja, odtlej pa se je rabil njen latinski prevod, ki ga je oskrbel papež Gelazij (492—496), do konca VI. stoletja, torej do dobe, ko je isto liturgijo do cela nacijonalizoval veliki papež Gregor I. Odtlej v srednji Italiji uvedena gregorijanska liturgija se je ohranila neizpremenjena blizo do IX. stoletja; z mnogoterimi izpremembami pa, sosebno z vkladami iz liturgije Galije, kamor so jo bili presadili rimsko-nemški cesarji, ohranila se je do dobe velikega cerkvenega razkola; nato pa so jo, ne sicer po njenem strogo varovanem bistvu, pač pa po njeni zunanji ali ritualni obliki, izpreminjali takó, da, ko bi jo danes v cerkvi, preskrbljeni z ambonom in zatvorjenimi Cancelli, nekaj duhovenstvo, oblečeno v staroobičajno kazulo, nekaj pa tudi ljudstvo pelo in sicer večinoma pelo, bi ti, kateri ne poznajo dovolj stvari, gotovo smatrali to liturgijo vstočnoj, no izvrševanoj na latinskem jeziku.

Te izpremembe so se v vsem svojem obsegu pokazale sosebno v XIII. stoletju, potem ko se je zdelo vsled zasnove latinskega cesarstva in patrijarhata v Konstantinopolju, kateri so bili križarji vzeli Grkom, kakor da bi se ne dal več poravnati cerkveni razkol, o katerem so dotlej sodili, ne po krivici, da je le minljivo ali začasno zlo; in povod k temu, kakor menijo v obče, je dalo neko krivo razumljenje. V pogledu na druga, nad vse velika opravila papežev in rimske kurije v obče, moralo se je namreč skupno bogoslužjenje v papeški kapeli bistveno skrajšati, in se je bil s tem za papeško kapelo razvil svojstven, izpremenljiv obred, ki se je imenoval „Ritus ad usum Curiae“ v razločevanje od obsežnišega, v ostalih cerkvah rimskega mesta rabljenega „Ritus Romanus“. Ko je torej sklenil sveti Franciscus Assisiensis pri svojih redovnih tovariših uvesti „Ritus Romanus“, in dosledno zaukazal rabiti ta obred pri bogoslužjenju secundum ordinem Ecclesiae Romanae, uvedli so ti v svojih samostanih Ritus ad usum Curiae, kateri so istovetili (identifikovali) z Ritus Romanus, in temu je dal nato frančiškanski

papež Pij IV. odločil trdno, glasbo do cela odstraniti iz cerkve. No načelnik papeške glasbe (Joannes Praenestinus), katerega so bili poučili kardinali o tem, je takoj uglasbil nekoliko maš takó, da je iz njih odpadlo vse necerkveno, in se je slišala vsaka peta beseda razločno; to pa je napotilo papeža, da ni nadalje silil na odstranjenje, pač pa na zdravo preustrojenje cerkvene glasbe. Prim. Pellicia I. c. lib. II., sect. II., cap. 2. §. 3.)

redovni general Haymus blizo obliko, kakoršna je dandanes v rimskem bogoslužju običajna. Ta obred je namreč potrdil papež Gregor IX. (1227—1241), in ga je potem papež Nicolaus III. (1277—1280) uvedel v cerkvah rimskega obreda, istočasno odstranivši vse dotlej običajne antifonarje, gradualne, misale in ostale, k bogoslužju odnašajoče se stare knjige, v vsem petdeset knjig.⁶⁾

Te papeške določbe pa, kakor se kaže, niso se držali v obče, in to je nejednoličnost rimske liturgije, uže tako nastopivši od začetka srednjega veka, razkrivalo še bolj, in je ta nejednoličnost rodila naposled pojavljenja, katera odstraniti so želeli v interesu cerkvene discipline v obče, sosebno tudi očetje Tridentinskega koncila. Sveti papež Pij V. je dal torej,

*) Rudolphus Tungrensis de Canonum observantia razpravlja to do cela in zaključuje z besedami: „Quod Nicolaus Papa III. fecit in Ecclesiis Urbis amoveri antiphonaria, gradualia, missalia et alios libros Officii antiquos quinquaginta et mandavit, ut de cetero Ecclesiae Urbis uterentur libris et Breviariis Fratrum minorum, unde hodie in Roma omnes libri sunt novi et Franciscani univesae nimirum Ecclesiae patvere“.

To svedoštvo, o katerem ne dvomi nikdor, pojasnjuje nekoliko to, da so do cela izginili vsi starejši, v rimski cerkvi rabljeni misali, sosebno gelazijanski, ki se je rabil jedno stoletje, da so izginili celó prvotni gregorijanski zakramentarji in celó njegovi stareji prepisi.

poštevajoč material, s katerim so razpolagali, sestaviti skrbno izdelan nov Missale Romanum, dasi se je iz umevnh razlogov le malo razločeval od misala Fratrum minorum, uvedenega po papežu Nikolaju III., in je zaukazal rabiti izključno ta misale za vse cerkve, v katerih se mašuje maša ali bi se imela opravljati po obredu rimske cerkve; izvzete so bile vendar te cerkve, katere so s papeškim privoljenjem več nego dve stoletji konstantno rabile drugo liturgijo, torej so se pustile pri tem zakonitem običaju z bulo od 13. julija 1570 „Quo tempore“. Ko pa se je bilo pokazalo, da po Piju V. zaukazani misale potrebuje nekaterih popravkov, oziroma dopolnil, je papež Klement VIII. z bulo od 7. julija 1604 „Cum sanctissimum Eucharistiae Sacramentum“ določil drug Missale Romanum za izključno rabljenje. Ta poslednji misale se je po zaukazu papeža Urbana VIII. še je dankrat temeljito predelal; pri tem so se popravile rubrike; mnogokaj, kar ni bilo po vsem umljivo, izrazilo se je razločniše, in se je vse popravilo takó, kakor odgovarja tekstu vulgatae editionis. Tako predelani misale je papež Urban VIII. zaukazal z bulo od 2. septembra 1634. „Si quid est“ rabiti izključno, in ta naredba je v veljavi do današnjega dne, dasi so pri nekaterih muniških redih ex privilegio in v drugih, sosebno francoskih cerkvah, kakor smo videli, mnogotere razlike. (Dalje pride.)

Slovenska liturgiška starina.

Srečno naključje potisnilo mi je v roke Ljubljanske škofije obrednik za l. 1808. Gledé na slovenščino, kolikor je je v rabi pri cerkvenih opravilih, razlikuje se jako ugodno od obeh predhodnikov, namreč od obrednika, ki ga je izdal Ljubljanski škof Ferdinand grof Kühnburg l. 1706, in od rituala, ki je izšel za škofa Leopolda grofa Petazzija l. 1767. V teh dveh, takisto kakor v sedanjem obredniku z l. 1844., odmerjeno je narodnemu jeziku jako malo prostora. Oblastneje pa se je glasilo po naših kerkvah onih 36 let, ko je Ljubljanske škofije duhovščina smela rabiti:

„Rituale Romanum usibus dioeceseos Labacensis accommodatum auctoritate et jussu reverendissimi, ac illustrissimi domini domini Antonii episcopi Labacensis. Labaci, Typis Joannis Retzer 1808.“ 8°, 318.

Po tem obredniku se je poleg še sedaj navadnih vprašanj pri sv. krstu vršilo pokrižavanje na čelu in na prsih, maziljenje s sv. oljem, podajanje soli, križevnika in goreče sveče s slovilom v slovenskem jeziku: „Prejmi znamenje križa na čeli † inu na persih †; vzami z njm vero božjih postav, inu živi taku, de boš od dosehmal božji tempel biti zamogil“ (str. 9*). — „Vzami sol modrosti; ta naj bo tebi k'spravi za večnu življenje“ (str.

13). — „Jest te pomazem z oljam izve(li)čanja v Jezusu Kristusu, de ti večnu življenje imaš“ (str. 23). — „Obleci belu oblačilu nedolžnosti, kateru ti pred sodni stal našiga Gospoda Jezusa Kristusa brez madeža pernești imaš, de boš večnu življenje imel“ (str. 28). — „Vzami gorečo svečo, bodi nesvarljiv, inu ohrani tvoj karst: derži zapovedi božje, de kadar Gospod k' ženitovanju pride, ti njega z vsimi svetniki v nebeškimv' dvoru sprejeti, u večnu življenje jiti, inu na vekoma živeti zamoreš“ (str. 29).

Krst odraslih (ordo baptismi adultorum) ima po eg še dandanes običajnih slovenskih drobtin še 18 daljših in krajših molitev v narodnem jeziku (gl. str. 41, 43* 45, 46, 47, 48, 49, 53, 69, 75, 76, 77 in 78).

Obhajajoč vernike v cerkvi govoril je mašnik: „Telo našiga Gospoda Jezusa Kristusa vari tvojo dušo v (popravljenno: za) večnu življenje. „Amen“ — pričesčujoč bolnike pa: „Vzami brat (sestra) popotnico telesa Jezusa Kristusa Gospoda našiga, on naj te pred hudim sevražnikom varuje, inu v večnu življenje pele. „Am“. Tudi poobhajilna molitev začenjajoča se s pozdravom: „Gospod bodi z vami. — Inu tudi s teboj, — je slovenska (str. 104).

Kropeč bolnika pred poslednjim pomaziljenjem, klical je duhovnik: „Bog te pokropi z rosso svoje gnade za večnu življenje“ (str. 108). Zmolivši litanije in očenaš,

*) Razen bohoričice nisem citujoč ničesar izprominjal.

prosil je: „Reši tvojga služabnika (služabnico)“. Odg.: „Kateri (katera) na tebe o moj Bog! vupa* itd. na str. 128. Tudi naslednji dve molitvi ste v našem obredniku poslovenjeni. Navedem naj samo prvo: „Molimo. — O Bog naš Gospod! kateri si skuz tvojga Apostelna Jakoba govoril: Je kdo bolan med vami, naj pošle po cerkvene mašnike, ti naj moljo nad njim, inu naj njega pomažejo z olijam v imeni Gospoda, inu verna molitva bo bolnika ozdravila, inu Gospod bo dal, de bo njemu bolši. inu aku je v grehah, bodo njemu odpušeni. Prosimo te nar dobrotliviši Izveličar! zdravi ti z gnado svetiga duha tega bolnika (to bolno) od vsih slabost na duši inu telessi: Odpusti njemu (nji) grehe, reši njega (njo) od vsih bolečin, katere terpi, de znotraj inu zunaj ozdravljen skuz tvojo milost popolnim zdrav postane. Kateri z Očetam inu svetim duham živiš, inu krajljuješ Bog na vekoma. „Amen“ (str. 128, 129, 133).

Pogrebni obred je razen „Libera me Domine“ slovenski. Naški je molil mašnik psalm: „Iz globočine“..., naški je pel spremljajoč mrliča: „Usmili se čez mene, o Bog!...“ (str. 146—149). Odpevši „Libera“ molil je slovenski očenaš, potem pa prosil rajniku rešitve: „Od vrat peklenških“. — Odg.: „Reši to dušo o Gospod!“ — „Naj v myri počiva“. — Odg.: „Amen“. — „Gospod vsliši mojo molitvo“. — Odg.: „Inu moje vpitje naj k tebi pride“. — „Molimo. — O Bog kateri si med apostolskimi duhovniki* itd. Tako se je začenjala molitev za umrlega duhovnika, škofa, za pokojnega lajika pa je slula: „Molimo. — Nagni o Gospod tvoje vušesa k' našim prošnjam, s katerimi tvojo milost klečeoci prosimo, de to dušo, kateri si iz tega svejta jiti vzkazal, v' duželo myru, inu luči postaviš, inu tvojim svetnikam perduziš. Skuz Gospoda našiga etc.“ — Ko je z blagoslovljeno vodo poslednjič rosil krsto mrliško, klical je mašnik: „Z nebeško rosso naj Bog pokropy tvojo dušo“.

Ko je poslednji krat pokajal mrliča, dejal je: „Z nebeškim duham naj Bog razvesely tvojo dušo“ (str. 154).

Pokopavanje otrok smelo se je vršiti popolnoma s slovenskim obrednim jezikom (str. 160—168). Pri porokah bila je isto tako kakor dandanes naščina v veljavi. —

Odkar je zatisnil oči sv. Metod, noben škof ni dovolil našemu jeziku toliko pravic v cerkvi, kakor škof Ljubljanski *Anton Kavčič* (Kautschitz), ki je vladal od l. 1807—1813. Francoska vlada ga je odlikovala meseca rožnika l. 1813 z redom častne legije. Zgodovina ga hvali kot vnetega dušnega pastirja¹⁾. Da je bilo to v resnici, pričajo med drugim tudi slovenske molitve njegovega obrednika, izdanega 1. dan svečana 1808. V uvodu pravi, da se je večinoma ravnal po rimskem ritivalu, poslušujoč se istega sporeda, istih besedij — „nisi quod germanice, et carniolice reddita sint quaedam eo consilio, ut patrio idiomate coram latinae linguae ignaris ad attentionem, sensumque pietatis acuendum proferantur“. Škof Kavčič uči, da raba narodnega jezika pri cerkvenih opravilih pospešuje pazljivost in pobožnost, njegovi nasledniki pa preté s cerkvenimi kaznimi predrznežu, ki bi se osmelil samo črhnuti o naših starih bogoslužnih pravicah. Nekdaj so vzbujali cerkveni obredi, odeti v častito domačo obleko, pobožna čutila, dandanes pa se nam vzbuja nevolja — opravičena nevolja, ko se izbacuje slovenščina celo pri najvažnejših, za vse življenje vežočih krstnih vprašanjih (primeri v „Novi Soči“ 1892, štev. 48: „Liturgična novost“), ko mladi latinizatorji opuščajo prekrasni predobhajilni rek: „Glejte Jagnje božje“... in „Gospod, nisem vreden“... ter ga nadomeščajo z latinskim, narodu nerazumljivim. Široma otvorilo je slovenščini vrata v svetišča prvo desetletje tekočega veka, kako neprijazno pa ji je poslednje!

Resnicoljub.

¹⁾ A. Dimitz, Geschichte Krains, IV. 318.

J. Vahornik.

Iz Krčevinskih potočnic.

(Elegija).

Skonal rok stary; z jego popiolow wykwita
Fenix nowy; już skrzydla roztacza na niebie.
Mickiewicz.

Časa valovi tekó nenehoma večnosti v krilo.

Kdo bi ustavil te, čas, da ne drvil bi naprej?

Staro je leto slovó spet vzelo od bednih zemljanov.

Je li odneslo seboj tog in nevolj silni broj?

Novo prineslo pozdráv je novi zemeljskim trpinom.

Je li on dokončá vojsko brig, trudov, skrbij?

Mnogo dogaja sprememb se v begu tekočega leta,

Znatno število jih je. Oh, kdo bi vedel za vse?

Danes je baš leto dnij, kar draga in mila mi znanka,

Mani odteza oči, več z menój ne govori.

Drugemu morda se je pripetila druga nezgoda,

Voljno trpiva oba; strog je usodin ukaz.

Kaj mi pa ti, moj narod, trpiš in kaj boš še trpel,

Dokler ne sine ti žar sprave, svobóde, mirú;

Dokler ne nikne ti kal vse ogrevajoče ljubezni,

Obetajoče ljudem sreče prijazne prihod?

Vzdrami se, vzdigni se rod, ponosnega kaži se smelo,

Novega leta nastop, tebi daj novi pogum.

Sreče vesele sijaj prijazno se tebi pridruži,

Bodi na veke tvoj drug, blagoslov tebi roseč.

Božidar Flegerič.

Из поэзий dra. Franceta Prešerna.

Turjaška Rozamunda.

(Izvirnik.)

Hrast stoji v Turjaškem dvori,
Vrh vzdiguje svoj v oblake,
V senci pri kamnitej mizi
Zbor sedi gospode žlahtne,
Ker Turjačan spet gostuje
Rozamundine snubače.

Rozamunda rōža deklie,
Čast dežele je domače;
Nje pogledi svetle strele
Z neba jasnega poslane
Daleč krōg junakov srcem
Vžigajo skeleče rane.

Dokaj jō baronov snubi:
Troje iz dežele laške,
Troje iz dežele nemške,
Troje z štajarske in kranjske,
Ino zraven Ojstrovehar,
Ki so boji mu igrače.
Lep junak srce bil vnel je
Gospodične zlo košate;
Ki ukaže mu, da prosi
Od očeta jo in žlahte.

Njemu oča nje napravi
Imenitno gostovanje,
Rozamundo mu obljubi,
Reče mu pripeljat svate
V treh nedeljah, da nevesto
Z hiše spremijo domače.

Tja h gospodi se približa
Pevce razglašene slave;
Prošen strune vbere, poje
Dela vitezov junaške
In deklet oči nebeške
Srca od njih ognja vžgane.
(Dalje pride.)

Турышка Розамунда.

(Перепись.)

Храст стои в Турышкем дворѣ,
Врх vzdiguje svoj v oblake,
В сѣнци при камнитней мизѣ
Збор сѣди госпode жлахтне,
Кер Турычан слат гостуе
Розамундине снубача.

Розамунда рѣжа дѣклиц,
Част дежеле њ домаша;
Нѣя погледи свѣтле стрѣле
З неба яснeга послане
Далеч крѣг юнаков сердцем
Вжигаж скелача ране.

Докай ѡ баронов снуби:
Трое из дежеле лашке,
Трое из дежеле нѣмшке,
Трое з штаярске ин крайнске,
Ино зравен Ойстроверхар,
Кий сѣ бои му играча.
Лѣи юнак срце был внал ѡ
Господичне зло кошате;
Кий укаже му, да проси
Од очета ѡ ин жлахте.

Нѣму оча нѣя направи
Именитно гостованье,
Розамунда му облюби,
Рече му припелат свате
В трѣх недѣлях, да невеста
З хинѣя спремѣж домаша.

Тѣя х господѣ сѣ приближа
Пѣвец разглашене славе;
Прошен струне вбере, пом
Дѣла витазов юнашке
Ин дѣклат очи небешке
Срца од них огни вжгане.
(Далѣе приде.)

Цвѣтица Турацкая.

(Переводъ.)

Дубъ стоить въ Турацкомъ замкѣ,
Верхъ свой въ тучи поднимаетъ,
А въ его тѣни прохладной
Цвѣтъ бояръ медъ попиваетъ:
Князь Турачанинъ вновѣ сватовъ
Цвѣтицныхъ угощаетъ.

Цвѣтица своей красою
Славу родины вѣнчаетъ:
Взоръ ея, какъ солнца пламя
Съ ясна неба, поражаетъ;
Витазей сердцамъ лѣтъ счету,
Коихъ страстью разжигаетъ.

Вмѣстѣ съ сердцемъ предлагаютъ
Руку многие дворяне:
Три Словѣнца, и три Нѣмца,
Да и трое Италианцевъ,
А страстнѣй всѣхъ Островерхаръ,
Что въ бояхъ какъ-бы играетъ.
Барышня — барышникъ, но
Доступъ нашъ намелъ красавецъ:
Разрѣшила, чтобъ ея онъ
Сватать смѣлъ: кровь не вода же!

Вотъ ему отецъ готовить
Знатное днесъ пированье;
Цвѣтица обручена ужъ,
И гостей женихъ съзываетъ,
Цвѣтица чрезъ три недѣли
Отъ отца ужъ уѣзжаетъ.

Вдругъ во дворъ пѣвецъ приходитъ
Славой знаменитый. Баре
Пѣть его зовутъ; настроивъ
Ладъ, былинной величаетъ
Витазей дѣла лихія,
Барышень жестокихъ хаетъ.
(Продолж. будетъ.)

Турацкая Розамунда.*)

На дворѣ большомъ у замка
Дубъ стоялъ вѣтвистый, старый,
И въ тѣни его сидѣли
Угощаеміе пышно
Все извѣстнѣе бароны,
Все искатели и сердца
И руки баронской дочки
Розамунды.

Розамунда

Распустившаяся роза,
Средь подругъ своихъ прелестныхъ
Честь фамилии, отчизни,
На искателей влюбленныхъ
Взоры изрѣдка бросаешь,
Взоры огня стрѣлы.

Ниспадающія съ неба
Глубоко пронзаютъ съ болью
Жгучей души всѣхъ героевъ.
Двадцать было там бароновъ:
Семь бароновъ было Лянкихъ,
Семь Нѣмецкихъ, шесть изъ Крайна
И изъ Штирии; межъ ними
Былъ и славный Ойстроверхаръ,
Дѣя кого игрушки — битвы.

Вотъ въ него-то и влюбилась
Недоступная красотка,
И сказала, что онъ можетъ
Испросить на бракъ согласе
У отца.

Отецъ тотчасъ же
Согласился, обѣщая
Розамунду, и приставивъ,
Что онъ долженъ три недѣли
Созывать гостей на свадьбу, —
Проводить невесту въ церковь.
Вотъ и гости собрались,
И пѣвецъ-гусларъ приходитъ
Пѣсни пѣть, бречать на струнахъ:
О геройскихъ приключеньяхъ,
О житѣ-бытѣ красавицъ
И влюбленныхъ въ нихъ красавцевъ.

(Продолж. будетъ.)

*) Та превод izšel je 1862. leta v „Словушкѣ“. Превод в 3. stolbici je pa превод našega sotrudnika g. Лѣсковца.

Novoj godini na domaku.

Da je, pobro, tako dobro,
Kako stvari stoje sada,
Onda, vjeruj, dragi pobro,
Manje bi nas trlo jadâ.

U B e č u, 1. januara 1893.

Kako sada — malo slada,
Puno jada. Da nam bolje
Svane doba, treba sada
Novim ljetom nove volje.

Nove, nove treba volje,
Nove volje, nove snage —
E-da doba svane bolje
Na slavenske naše prage.

Dr. A. pl. Budisvoj.

Biserje i alemovi.*)

Mali Radojica.

Djevojka je krajem¹⁾ gore stala,
Sva se gora od nje lica sjala.²⁾
Tud³⁾ prolazi⁴⁾ sva careva vojska⁵⁾:
Sva se njojzi poklonila vojska —
I sâm care klobuk pomakao.⁶⁾
Al ne klanja⁷⁾ mali Radojica:
Van⁸⁾ se krade⁹⁾ mali Radojica —
Da će¹⁰⁾ liepu obljudit' djevojk¹¹⁾.

Lako tebi, dušo . . .

Lako¹²⁾ tebi, dušo,
Na postelji spati;
Al je meni težko
Pod prozorom¹³⁾ stati:
Vjetrić propuhava,
Sniegom¹⁴⁾ zametava —
Mene srce zebe,
Što¹⁵⁾ nisam kod tebe.¹⁶⁾

Smiljana i tri vienca.

Smilj¹⁷⁾ Smiljana¹⁸⁾ pokraj vode¹⁹⁾ brala,
Nabrala je njedra i rukave,
Izvila je tri zelena vienca²⁰⁾:
Jedan vienac sebi zadržala,
Drugi vienac drugarici dala,
A treći niz²¹⁾ vodu pustila
Te je njemu tijo²²⁾ besjedila:
„Plovi, plovi, moj zeleni vienče,
Te doplovi do Gjurgjeva dvora²³⁾ —
Pak upitaj ti Gjurgjevu majku:
„Hoćeš, majko, ti ženiti Gjurgja?
Ne ženi ga udovicom mladom,²⁴⁾
Već²⁵⁾ ga ženi ljepotom djevojkom.²⁶⁾“

Napitnica.

Vince je teklo, nama je reklo:
„Pijte me, pijte, dobri junaci!
„Mene će biti,²⁷⁾ a vas bit' neće:
„Ali će biti, tko će me piti.“

Prema komu je rasla.

Oj djevojko, pitoma ružice²⁸⁾!
Kad si rasla, na što si gledala?
Il si rasla, na bor²⁹⁾ gledajući,
Il na jelu³⁰⁾ tanku, ponositu,
Il na tvoga brata najmladjega?

„Oj junače, moje jarko sunce!³¹⁾
Nit sam rasla, na bor gledajući,
Nit na jelu tanku, ponositu,
Nit na tvoga brata najmladjega —
Već sam mlada prema³²⁾ tebi rasla.“

Priredio Dr. Trnoplesar.

*) „Biserje i alemovi“ (Perlen und Edelsteine). — Pod tim će naslovom „Slovanski Svet“ donasati ove godine, kao što je i prošle, izabranih hrvatskih i srbskih narodnih pjesama, kojih čitanje i učenje preporučamo najsrdačnije omladini — ljubavi, vjeri, nadi našoj. — To malo rieči novim naručnikom „Slovanskoga Sveta“.

¹⁾ krajem — kraj, pokraj (an, bei). ²⁾ Tako ima pjesnik „slikati“ ljepotu! (Vidi u zadnjem broju „Porod Kraljevića Marka“, op. 11.). ³⁾ Tud — tuda (tod) = hac via (tim putem). ⁴⁾ Prolaziti = vorbeigehen, vorbeimarschieren. ⁵⁾ Vojska = Heer (exercitus), dočim je Krieg = rat. ⁶⁾ Vidi op. sub. 2. ⁷⁾ Al ne klanja — al ne klanja se (ali se ne klanja). ⁸⁾ Van — van (hinaus). ⁹⁾ Krast = stehlen — krasti se — sich stehlen, (hinaus)schleichen. ¹⁰⁾ Da će obljuditi — futurum (= um abzuküssen). ¹¹⁾ Gdje li u poeziji dražestnije šale? ¹²⁾ Lako — lahko = leicht. ¹³⁾ Prozor = okno. ¹⁴⁾ Sniegom — abl. instrumentala. ¹⁵⁾ Što = quod. ¹⁶⁾ Kod tebe (kod c. gen.) — pri tebi. — Elegijâ ima u hrvatskoj narodnoj poeziji prekrasnih. Vidi n. pr. u zadnjem broju „Slovanskoga Sveta“: Da je meni leći pak umrieti — Da sam jedna studena vodica — Sunce jarko, ne siješ jednake — i dr. (Do zgođe doniet ćemo raz-

pravieu: „Naša narodna elegija“). ¹⁷⁾ Smilj (vrst cvieća) = Strohblume, Sandruhrkraut (gnapharium arenarium). — Pored ruže (ruža, ružica = Rose) i karamfila (karanfil = Nelke) te zumbula (zumbul = Hyacinthe) i kade (káda [turska dama] = narcissus pseudonarcissus) spominje hrvatska narodna pjesma najčešće i najradje bosiljak (Basilicum) te smilje i kovilje (= Pfriemengras). Preradović veli u slavopjevu hrvatskoj domovini: Cvateš smiljem i koviljem (u pjesmi „Naša zemlja“). ¹⁸⁾ Smiljana — žensko ime kakôno: Ruža, Ružica, ¹⁹⁾ V. op. 1. ²⁰⁾ Viti vienac — v. u zadnjem broju „Sl. Sveta“ op. 1. sub „Porod Kraljevića Marka“. ²¹⁾ Niz, niza — xaxá. ²²⁾ Tijo — tiho. ²³⁾ Dvor — kuća (Haus, Hof). ²⁴⁾ Ženiti (mužkarac se „ženi“, ženska se „udaje“ — ženiti kim (abl. bez s). ²⁵⁾ Već — nego = ampak = sondern. ²⁶⁾ Vidi pjesmu: „Mudar savjet“ u 22. broju „Sl. Sv.“ ²⁷⁾ Mene će biti — ja ću biti (obstojati). ²⁸⁾ Pitoma ružica — ruža, što raste u vrtu = Gartenrose (vidi op. 17.) ²⁹⁾ Bor = Föhre, Kiefer. ³⁰⁾ Jela = Tanne ³¹⁾ V. op. 2. ³²⁾ Prema (proti, protiv) — traži djevojk³³⁾ prema sebi = traži djevojk³⁴⁾ koja ti pristoji, koja ti doliči (dolikuje, prilikuje). — Neću blaga, uzet ću mu glavu, da dobijem konja prema sebi.

Zlatna slova.

Svjetlom k slobodi! 1)

Spominje se Kraljeviću Marko ¹⁾
Kao dobar danak u godini ²⁾. *Narodna.*

Ki ⁴⁾ ne dela, jedna ³⁾ mu nedelja! ⁶⁾
Istarska narodna. ⁷⁾

Nij' čestitog ⁸⁾ života
Do čestite smrti! ⁹⁾ *Preradović. ¹⁰⁾*

Što ne svlada ¹¹⁾ zemlje sabor,
Što ne svlada banov tabor,
Niti kletva crkvojnjačka ¹²⁾:
Svlada kriepost ¹³⁾ djevojačka! ¹⁴⁾ *Šenoa. ¹⁵⁾*

Što najveća čuda stvara,
To je naša pjesma mila,
Puna ¹⁶⁾ snage, puna žara.

Harambašić. ¹⁷⁾

Dober glas seže v deveto vas. ¹⁸⁾

Narodna slovenska.

Le trpljenje naših dni
Nam veselje poslađi.

Slomšek.

¹⁾ Vidi Šenoinu pjesmu „Piev hrvatskih djaka“, spjevano prilikom otvorenja hrvatskoga sveučilišta god. 1874. u Zagrebu. ²⁾ V. 21. broj „Slovanskoga Sveta“. ³⁾ Godina — ljetno (год = Geburtstag [Jahrestag, Jahresgedächtnis]). ⁴⁾ Ki — tko (kdo). ⁵⁾ Jedna mu nedjelja — jedna mu je, bit će mu nedjelja. ⁶⁾ Nedjelja — v. Biserje i alemori. ⁷⁾ Istarsko narodno blago sabrao je — dieloma — pok. župnik Jakov Volčić. ⁸⁾ Čestit — sretan. ⁹⁾ Finis coronat opus. ¹⁰⁾ Preradović — Petar pl. Preradović, austrijski ge-

neral, najveći pjesnik Jugoslovenā, rodio se g. 1818., umro godine 1872. ¹¹⁾ Svлада (ao) — svladati = vincere (überwinden). ¹²⁾ Kletva crkvojnjačka = Kirchenbann. ¹³⁾ Kriepost = virtus. ¹⁴⁾ Konac pjesme „Opat i žetelica“. ¹⁵⁾ August Šenoa, prvi romanopisac jugoslavenski, r. god. 1838. u Zagrebu, umro god. 1881. u Zagrebu. ¹⁶⁾ Pun = poln. ¹⁷⁾ Avgust Harambašić, doktor prava, poznat dovoljno na našem jugu. ¹⁸⁾ Više vriedi dobar glas, nego zlatan pás. Priredio **Dr. Trnoplesar.**

Краљевић Марко — син змаја.

Што гођ има Србина јунака,
Свакога су одгојиле виле,
Многога су змајеви родили.
А седмога Краљевића Марка,
И њему је змај огњени бабо,
Сваки има змајеву биљегу;
Ако ли ми томе не вјерујеш,
Када видиш побратима свога
— — — (Краљевића Марка).

Замоли се побратиму своме,
Заврати му уз руке рукаве,
Нах' хеш њему младеж на мишици,
На младежу биће вучје длаке,
На десници бијлој руци;
Друга му је на нози биљега,
На бедри му је сабља усцјана,
А на сабљи крстата барјака,
Што проноси славу у јунака.

V. Petrawović III.

Tri pripovedke.

Napisał L. N. Tolstoj; prevedel S. J. K—j.

Ali je človeku mnogo zemlje potreba?

I.

Prišla je v goste starša sestra k mlajšej iz mesta na kmete. Starše mož bil je trgovec v mestu, a mlajše kmet v vasi. Pijeti sestri čaj in razgovarjati se. Jéla je starša bahati se — svoje življenje v mestu hvaliti: kakó ona v mestu prostorno in čisto živi in hodi, kako lišpa otroke, kako sladko jé in pije, kako se vozi in hodi na sprehod in v gledališče.

To je bodlo mlajšo sestro, in jela je poniževati trgovsko življenje svojo, kmetsko pa poviševati.

— Ne zamenjam, pravi, svojega življenja za tvoje. Kaj to da revno živimo, a se ničesar ne bojimo. Vi sicer boljše živite, vendar pa ali mnogo dobite, ali vse izgu-

bite. Še poslovica pravi: dobičku je izguba najstariši brat.) Zgodi se tudi, da si sedaj bogat, a jutri — na cesti. A naša kmetska stvar je vernejša: kmetski želodec je tanek, toda dolg, — bogati ne bodemo, a siti bodemo.

A starša sestra pravi: Kaka sitost je to, — svinjami in pa teleti! Brez nakita, brez naprave, — naj se trudi tvoj gospodar kakorkoli, kakor živite na gnoju, tako tudi pomirate, in z ctroci bode isto.

— A, kaj! — pravi mlajša — z nami je tako. Zato trdno živimo, ker imamo svojo zemljo, nikomur se ne klanjamo, nikogar se ne bojimo. A vi v mestu ži-

¹⁾ Барышу наглядъ — большой братъ.

vite vsi v skušnjavah. Sedaj je dobro, a jutri se pritakne hudobni duh — pa zavede tvojega gospodarja ali na karte, ali na vino, ali na kako krasotico. In vse pojde rakom žvižgat. Ali ni res?

Poslušal je gospodar Pahom na peči, kaj ženški klepečeti. — Res je to, pravi, — res. Ker preobračamo nekoliko svojo mater-zemljo, ne pride nam neumnost v glavo. A jedno gorjé je — zemlje je malo! Ako bi pa bilo dovolj zemlje, jaz bi se nikogar, niti hudiča samega, ne bal.

Spili ste ženici čaj, pomenili se še o oblekah, spravili posodo in legli spat.

A za pečjo sedel je hudič in slišal vse. Veselilo ga je, da je napeljala kmetica na pohvalo moža; pohvaljuje se, da, ko bi imel zemljo, — ga tudi hudič ne vzame.

— Prav je, — misli si, — pa se poskusiva; dam ti mnogo zemlje, a z zemlje vzamem tudi tebe.

II.

Živela je zraven kmetov nebogata gospa. Imela je 120 desetín zemlje. Sprva živela je s kmeti v miru — ni jih nadlegovala, a sprejela je pristavnikom od-stavljenega vojaka, kateri je začel preganjati kmete s kaznimi. Naj se je varoval Pahom, kolikor se je hotel — vendar mu je ali utekel konj v oves, ali zabredla krava na vrt, ali so ušla teleta v log, in za vse je bil kaznovan.

Žalostil se je Pahom pa zmerjal in tepel domače. Mnogo greha storil je po leti radi tega pristavnika. Rad bi bil uže, da bi bila živina doma. Dasi je slaba krma, pa vsaj strahu ni.

Po zimi razširila se je govorica, da prodaje gospa zemljo, in da jo namerja kupiti imovit hlapec. Zvedeli so to kmeti in začudili se.

— Nu, — mislijo si, — ko dobi zemljo hlapec, mučil bode s kaznimi še hujše nego gospa. Brez te zemlje ne moremo živeti, ker vsi smo krog nje.

Prišli so občinski možje k gospé in jeli jo prositi, da ne bi prodajala zemlje hlapcu, temveč oddala njim. Obečali so, da jo plačajo draže. Gospa je bila zadovoljna. Kmeti jeli so se pogajati, da bi kupili vso zemljo. Zbirali so se jedenkrat, dvakrat na shodih, a niso se sporazumeli. Razdruževal jih je hudobni duh, nikakor se niso mogli soglasiti. In ukrenili so, da kupi vsak za-se, kolikor more. Gospa je bila tudi s tem zadovoljna. Zvedel je Pahom, da je kupil od gospe 20 desetín njegov sosed, in da bode plačeval polovico denarja v letnih obrokih. Postal je zavisten. Ako pokupijo, — misli si, — vso zemljo, ne ostane meni nič. Začel je posovetovati se z ženo.

— Ljudje kupujejo, — pravi, — kupiti je treba tudi nam kakih deset desetín. Sicer nam ni možno živeti, uničil nas je pristavnik s kaznimi. Premišljevala sta, kako bi kupila.

Imela sta prihranjenih sto rubljev, prodala žrebe in polovico bučel, poslala sina delat, in nabrala se je polovica denarja.

Zbral je Pahom denar, izbral si zemlje 15 desetín z gozdíčem in šel pogajat se z gospo. Pogodil se je za 15 desetín, voščila sta si dobro srečo, in dal je zadavek. Šla sta v mesto, sklenila kupno pogodbo, dal je polovico denarja, ostavek obvezal se je plačati v dveh letih — in imel je Pahom zemljo. Udolžil si je še nekoliko denarja pri svaku in kupil semena. Nasejal je nakupljeno zemljo: rodila je dobro.

V jednom letu poplačal je dolg gospé in svaku. Postal je kakor kak pomeščik ali veleposestnik: svojo zemljo je oral in sejal, na svojej zemlji kosil seno, na svojej zemlji sekal drva in na svojej zemlji rodil živino. Ko gre orat svojo trajno zemljo, ali pride pogledat mladike in loge — kar ne more naradovati se. Celó trava se mu zdi na njej druga, tudi cvetice cvetó povsem druge. Časih je šel po tej zemlji — zemlja je še zemlja, a sedaj postala je povsem drugačna.

III.

Tako živi Pahom — raduje se. Vse bi bilo še dobro, samo kmeti začeli so mu spuščati živino v žito in travnike; z lepa jih je prosil, vendar se niso zmenili zato; sedaj so pustili pastirji krave v senožet, sedaj so ušli konji iz nočišča v žito. Pahom je še vedno zganjal živino s polja, odpuščal je — še vedno se ni pričkal; potem pa se je razsrdil, začel je tožiti. Vedel je sicer, da delajo kmeti to iz tesnobe, a ne nalašč, toda mislil si je: Vendar jih ne smem pustiti, ker tako mi vse popasejo. Treba jih je poučiti.

Poučil jih je tako sodnim potem prvokrat, poučil jih je drugokrat, kaznoveli so jednega, drugega. Začeli so se jeziti na-nj sosednji kmeti; popasli so drugokrat še nalašč. Pritihotapil se je kdo po noči v gozd — in desetorico lipic zrezal je na ličje. Šel je Pahom po gozdu, glej — tam se belí. Šel je bliže — omajene lipe ležé na tleh in penji štrlé po koncu. Da bi vsaj porezal okrajne grme — katero pustil, a ta hudobnež je kar po vrsti vse očistil. To je Pahoma razsrdilo. — Ah, si misli, da bi zvedel, kdo je storil, pokazal bi mu uže. Mislil in mislil je, kdo. — Nobeden drug nego Semka. — Šei je iskat na Semenovo dvorišče, a ničesar ni našel, le rogali so se mu. In še bolj se je prepričal, da je storil Semen. Vložil je prošnjo. Pozvali so ju pred sodišče. Sodili so in sodili, a oprostili kmeta, — ker ni dokazov. Še hujše se je Pahom razsrdil; s starejšino in sodci se je sprl. — Vi, pravi, tatove še podpirate. Ko bi sami živeli pravično, ne opravičevali bi tatov. Sprl se je Pahom s sodci in sosedi. Začel je živeti na zemljišču prostejše, a na svetu tesnejše.

Razširila se je tačas govorica, da se preseljuje narod. In misli si Pahom: Jaz sam nimam vzroka, da

bi šel s svojega zemljišča; ako bi pa odšli kateri od naših, postalo bi pri nas prostornejše. Njih zemljo bi jaz za-se vzel, pod-se spravil; začel bi boljše živeti. Tako je še vedno tesnoba.

Nekdaj sedel je Pahom doma, in prišel je k njemu kmet-popotnik. Prenočili so ga, nasitili in prišli do vprašanja — odkod da prihaja. Kmet odgovarja, da prihaja doli iz-za Volge; tam je bil na delu. Beseda da besedo, kmet pripoveduje, kako se tje preseljuje ljudstvo. Naselili so se tam nekateri, zapisali v občino, in odmerili so jim kar po 10 desetini. — A zemlja je taka, pravi, da rase taka reč, da se konj ne vidi iz nje, a gosta je tako, da pet pergišč — pa je snop. Popolnoma reven kmet, pravi, prišel je s praznimi rokami, a sedaj orje 50 desetini za pšenico. Vlani prejel je samo za pšenico 5000 rubljev.

Pahoma je vnelo. Misli si: Čemu tu v tesnobi križati se, ko je možno dobro živeti. Tu prodam zemljišče in drvišče, tam pa napravim si za ta denar tovarno. A tu, v tej tesnobi — je samo greh. Jedino zvedeti mi je vse to samemu.

Po leti se je odpravil in odšel. Do Samare peljal se je doli po Volgi na parobrodu, potem je hodil pš kakih 400 vrst. Prišel je na zaželeni kraj. Vse bilo je res. Kmeti živé prostorno, po 10 desetini zemlje odmerijo vsakemu in v občino sprejemajo radi. Ako ima pa kdo denar, nakupi si zraven nadelne ali vsakemu odločene zemlje za vedno, kolikor hoče; po tri rublje možno je kupiti prve vrste zemlje, kolikor hočeš.

Ko je Pahom pozvedel vse, vrnil se je jeseni domov in začel vse razprodajati. Prodal je zemljišče z dobičkom, prodal svoja poslopja, vso živino, stopil iz občine, počakal pomladi in odšel z družino v novi kraj.

IV.

Prišel je Pahom z družino na novi kraj, zapisal se v veliko selo v občino. Plačal je za pijačo, vravnal vse spiske. Sprejeli so Pahoma, admirili mu za pet duš zemlje 50 desetini na raznih poljih razun pašnika. Napravil si je dom, preskrbel se z živino. Zemlje po ceni imel je nasproti prejšnji za vsako dušo dvakrat toliko. In ta je rodovitna. Življenje je nasproti temu, kakoršno je bilo poprej, desetkrat boljše. Vsega, njiv in krme ima dovolj. Živine redi kolikor hoče.

Sprva, dokler je zidal in pripravljaj svoje gnezdo, zdelo se je Pahomu dobro, a prinasil se je — tudi na tej zemlji pokazalo se mu je tesno. Želel je sejati pšenico-beloturko. A zemlje za pšenico bilo je malo; pšenico sejejo na koviljnej novej ali zaležanej zemlji. Posejejo jedno, dve leti in pusté, dokler ne preraste zopet kovilje. Mehke zemlje je, kolikor hočeš, a na

mehki zemlji se seje le reč; pšenico pa treba sejati na trdo zemljo. A za trdo je mnogo prosilcev, ni je dovolj za vse. Tudi prepiri so zaradi nje; čim bogatejši je kdo, — tem bolj hoče sejati sam, a reveži jo prodajejo kupcem za davek. Prvo leto sejaj je Pahom pšenico na kupljenej zemlji, in dobro je rodila, a mikala ga je, da bi sejaj pšenico, a kupljene zemlje je malo, a kakoršna je, ni godna. Hotelo se mu je pridobiti je več. Šel je k kupcu in vzel v zakup zemlje na jedno leto. Usejal je več, — rodila je dobro, a daleč je od vasi. Kakih 15 vrst treba je voziti. Videl je, da v okolici kmeti-kupci na pristavah živé, bogaté. To bi bilo prav, misli si Pahom, da bi kupil zemlje za vedno in napravil si pristavo, — vse bi imel okolo sebe. In začel je pre-mišljevat, kako bi kupil zemlje za vedno.

Tako je preživel pet let. Napravljaj si je zemlje, sejaj pšenico. Letine bile so dobre, pšenica je dobro rodila, in spravljaj si je denar. Živelo bi se še še; a dolgočasno zdelo se je Pahomu vsako leto zemljo kupovati, za-njo trgati se: kjer je količkaj dobra zemlja — takoj prihité kmeti, vso razberó, ni móči kupiti, in ni kje sejati. Nekdaj kupil je s kupci pri kmetih po pol pašnikov, a bila je uže zorana. Jeli so se kmeti tožiti, in tako je delo propadlo. Ko bi imel svojo zemljo, nikomur bi se ne klanjal, greha bi ne bilo.

Začel je Pahom pozvedovati kje bi kupil zemlje za vedno. In naletel je na kmeta. Ta je je imel 500 desetini, ubožal je in prodaja jo po ceni. Pahom začel se je z njim pogajati. Pogajal se je in pogajal ter pogodil se za 1500 r., proti temu, da ga počaka za polovino denarja. Uže popolnoma mogla bi si bila pogoditi, kar pride k Pahomu kupec-popotnik, da nakrmi konje na dvorišču. Pila sta čaj in pogovorila se; kupec pripoveduje, da prihaja iz daljnjih Baškir. — Tam — pravi — kupil sem od Baškircev kakih 5000 desetini zemlje. Stala ga je vsega tisoč rubljev. Pahom začel je izpraševati. Kupec je pripovedoval. — Samo — pravi — kmete sem podkupil. Razdaril sem hišnih sukenj, preprog za kakih 100 rubljev, cibik¹⁾ čaja in plačal za pijačo, kdor je hotel pit. Kupil sem jo po 20 kopejek desetino. Pokazal je kupno pogodbo. — Zemlja, pravi, je zraven reke, a step je vsa koviljna. In Pahom je začel izpraševati, kako in kaj.

— Zemlje — pravi kupec — ne bi tam mogel obhoditi celo leto: vsa je Baškirska. A ljudje so tam nespametni, kakor teleta. Primaruha, zastonj se lahko vzame. Nu, — misli si Pahom — zakaj bi kupil za moj tisoč rubljev 500 desetini in še nakopal si dolg na vrat. A tam bodem za tisoč rubljev uže kaj imel.

(Konec pride).

¹⁾ Zabož kitajskega čaja 40-50 funtov.

† Afanasij Afanasjevič Fet.

Sedanja ruska poezija izgubila je nedavno svojega najgoršega predstavitelja: 22. nov. s št. umrl je A. A. Fet, navadno s pridevkom Šenšin.

Po mestu i po času rođa bil je umrli zemljak i sovrstnik velikega Turgenjeva; kajti oba sta bila iz Orlovske gubernije, Mcenskega ujezda. Rodil se je A. A. 21. nov. 1820. leta; torej je umrl v dovolj globoki starosti, bilo mu je bez dnij 72 let. Ni še brojil 17 let, ko je uže počutil v srcu pesniški priziv (poklic). To čuvstvo je sam Fet opisal tako-le:

„Въ тихія минуты полной безпечности я какъ будто чувствовалъ подводное вращеніе цвѣточныхъ спиралей, стремящихся вывести цвѣтокъ на поверхность; я чертила на аспидной доскѣ какіе-то стихи и снова стирала ихъ“.

L. 1840 postopil je A. A. v Moskovsko vseučilišče kot stud. juris. V Moskvo je vzel seboj tudi prvi snopič umotvorov svoje mlade lisične Muze ter ga je pokazal znamenitemu Gogolju. Ta je uvidel v A. A. izredno nadarjenost, i blagoprijetna sodba prvega ruskega pisatelja svojih časov je mladega pesnika-pravnika skoro povzdignila do prvih poetičnih svetil. Ta prvi sešitek zagledal je beli dan pod zaglavjem: „Лирическій Пантеонъ 1840“.

Po dovršenju vseučiliščnih studij postopil je A. A. po navadi tedanjih časov v vojaško službo, katero je pa tiral samo 12 let. Dobivši odpust iz vojaščine, je A. A. odrinil v Pariz, kjer se je oženil s sestro pokojnega Botkina, slavno-znanega pridvornega Petrograjskega zdravnika. Ko se je pa okolo 60. let A. A. zopet vrnil v svojo domovino, poselil se je v svojem imenju (posestvu) ter je do svoje smrti le redko zapuščal deželo.

Svoje pesni tiskal je v „Современникъ“ i „Отечеств. Запискахъ“. Oba ta lista sta uže davno pomrla, zamrla sta po svoji lastni neumnosti za pretirano privrženost k zapadu i njegovim poredkom, dišečo celó po krajnem socijalizmu, če pa hočete, tudi nihilizmu. Ali pesnika se to tendencijozno napravljene rečenih žurnalov prav nič ni tikalo, v „Sovrem“. „Oteč. Zap.“ sodelovali so največi umi ruske slovesnosti, pisal je v njih torej tudi največi poet. Svojo politično barvo pa je Fet nagledno pokazal še le od leta 1877 naprej, ko je v „Русск. Вѣстн.“ priobčil nekoliko prezanimivih vzgledov (nazorov) na poljedelstvo, na zemsko vlado i sploh na življenje i prizvanje ruskega naroda pod zaglavjem „Письма изъ деревни“. Ta doba iz življenja Fetovega pač lepo svedoči, da je A. A. bil naskvoz (skoz in skoz) istiniti ruski domoljub starega Karkovskega zakala, kar je, med drugim, razvidno tudi iz njegovih pesmotvorov.

Stihotvorni proizvodi Fetovi delé se na izvirne i prevodne. Izvirna Muza Fetova dosegla si je bezsmrtja uže s tem, da je mnogo njegovih liričnih pesenek (pesmic) davnim davno vošlo (prešlo) v razne zbornike lepoznavske slovesnosti, iz kojih se umaknejo samo večí sili zmožnosti; take sile talenta pa v ruski slovesnosti menda nikoli ne bode, vsaj

skoro je gotovo ne bode. Tudi v narodno življenje vošlo je mnogo Fetovih pesnij, i menda ne najdete malomalski obrazovanega Rusa, še manj pa obrazovano Rusinjo, koja bi ne znala takih biserov, kakoršne so lirične slike: „Шопоть, робкое дыханье“, „Печальная берега“, „На зарѣ ты ее не буди“, „Спать пора — свѣча сгорѣла“ itd.

Veliko je torej značenje Feta kot samobitnega lirika; še večja pa bode njegova veljava kot pesnika prelagatelja. Resnično oceniti Feta kot pesnika-prelagatelja more le ta, kateremu je znana slaba sklonnost ruskega genija k podobnega roda umotvorom sploh, posebno pa starega sveta.

Kaj bi Vam še povedal o Fetovi Muzi? Nič, prav nič ne morem več povedati vam kaj takega, kar bi vam istiniti mogla hasniti. Kdor hoče spoznati Feta, mora si omisliti njegove umotvore i pogrezniti se v nje. Samo tedaj, samo tedaj mu postane razumljivo, kaj pomenijo take splošne trdnje ruske kritike, kakoršne so na primer naslednje: „Стихотворенія А. А. Фета отличаются замѣчательной граціей, музыкальностью, искренностью чувства и художественной тонкостью въ отдѣлѣхъ“.

Dà, A. A. imel je svetlo glavico i globoko, mehko srce. Blagodaré tem svojstvom umel je slikati природo i človeško življenje, kakor to more delati samo ljubimec bezsmrtnih bogov i večno radostnih Muz. „А. А. умѣлъ неподражаемо выражать душевныя ощущенія и грезы, незамѣтно очаровывать читателей, какъ соловей въ прелестную лѣтнюю почъ“.

Jugoslovani, sezite po Fetu, ne bode se kesali, verujte mi!

Božidar Tvorcov.

Umrli*) je 4. decembra n. st. znameniti pesnik Afanasij Afanasjevič Šenšin - Fet. Bogatil je rusko pesništvo nad 50 let. Štejejo ga med čiste umetnike, neki ga imenujejo, naravnost, naslednikom velikega Puškina. Jezik mu je prekrasen, misli izraz žive poezije, katera vzvišuje in blaži. Svojo lepo umetnost je ljubil nad vse in pel o vsem plemenitem in visokem, tudi v oni dobi 50. in 60. tih let našega stoletja, ko je kritika Dobroljubova, Pisarjeva, Černyševskega, strastno grdila čisto umetnost, za njo pa velik del lahko-umnega nezrelega občins va.

Rodil se je 5. decembra n. st. 1820. v selu Novoselkah, Orlovske gubernije, kot sin graščaka (помѣщика). Rano se je probudila v njem ljubezen za pesništvo: jedva 6 let star, prosil je mater, da mu zapiše njegov prevod nemških basnij. 16letni mladenič stopil je v zavod (пансионъ) znanega zgodovinarja Pogódina. Tu se je prvokrat poskusil v samostalnem literarnem delu. Čudno, da je bil ta prvi poskus — s a t i r a, katero so pa pohvalili. Pesnikoval je po tem pridno, in Pogodin je dal kmalu Gogolju debelkast rokopišni zvezek njegovih pesnij, da jih preg'eda. —

Vrnil jih je 1839. l. z opomnjo, da je pesnik brez dvoma darovit. Izdal je Fet svoje pesni pod naslovom: „Лирическій Пантеонъ“. Časopisje jih je prijazno vsprejelo.

*) Došli ste nam 2 poročili o Fetu; ker se popolnujeti jako lepo, priobčili smo obe. Op. ur.

Bil je sprva pravnik, po tem je prešel na modroslovni fakultet, kjer je posebno učil klasične jezike in njihove literature. Svoje pesni je dalje tiskal v časopisih v „Moskvitjaninu“ in v „Otečestv. Zapiskah“. Zvršivši vseučiliščne nauke stopil je v vojniško službo ter je bil 1855. l. na zapadni meji. Izdal je drugi zvezek svojih „Drobnih pesnij“ in prevod Goethejevega „Hermana in Doroteje“ ter Horacijeve o d. e. Tudi v prvi je pisal in tiskal razne stvari, (n. pr.: Дядюшка и двоюродный братецъ“, „Путевыя впечатлѣнія“. Tretjo izdajo njegovih pesnij prevzel je I. S. Turgenjev. L. 1856. zapustil je vojaško službo in živel večinoma v svojem milem domačem selu: pesništvo pa mu je bilo tu najljubše delo. Glavni njegovi proizvodi bili so tu naslednji: Iz Shakespeare-ja prevel jo „Julija Cezarja“ ter „Antonija in Kleopatru“ in sicer v stihih, potem „Сборникъ Стручатовеннѣи“ Goethejevega „Fausta“ (oba dela), „Вечернѣе огни“, (kjer so zbrane še ne izdane pesni), prevel in pojasnil je celega Horacija. (To delo je akademija znanosti nagradila s prvo Puškinko nagrado). Dalje je napisal poemo „Студентъ“, prevel in pojasnil je Juvenalove Satire. elegije Tibullove, pesni Katulove. Prevel je 15 knjig Metamorfoz Ovidija Nazona, Eneido Vergilija, elegije Seksta Propercija. Po tem je prevel jedno Plavtovo delo: „Горюнокъ“ (Lonec), Epigrame Marcijala s predgovorom grofa Olsúfjeva. Prevel je tudi dve znameniti Schopenhauerjevi deli: „Миръ какъ воля и представленіе“, ter „О четверномъ корнѣ закона достаточнаго основанія“, „и о волѣ въ природѣ“. Jako so znamenite Fetove razprave, tičočee se sodrenih dogodkov: v njih se posebno lepo zrcali njegov um i srđce n. pr. „О разке о свободни pogodbi na delo“, „Из вasi“, „О pomenu starih jezikov v sedanji odgoji“, „Глас seljskega sodnika“, in drugi članki v „Mosk. Vedomostih“, n. pr. Семейные участки“ (Rodbinski deli), „О крестьянской общинѣ“ (o kmetiski občini) i dr.

„Рускij Vѣstnik“ tiskal je nedavno njegove zanimive spomine (Воспоминанія). Tu nam pesnik živo riše razne znamenite ljudi, pesnike, pisatelje in druge znamenitosti. L. 1889. praznoval je 50letnico svojega pesniškega delovanja. Snemo reči, da ga je tu pozdravljala vsa omikana Rusija. Gotovo ga bode ljubilo in cenilo še potomstvo, dokler bode imelo smisla za pravo poezijo.

V pesništvu njegovem se prekrasno vjemajo resnica, prostost in krasota. Njegova pesem izraža življenje lahko, brez vsake postranske misli in jasno. Poje to, kar mu prihaja iz duše in srca. Za to je izviren, izraža ruski duh tudi v onem misticizmu, kateri vidimo pri nekih izvrstnih ruskih pisateljih in v samem ljudstvu. Ta misticizem čaka in želi svetlobe in sreče nekaj tu in onstran življenja. Kako lepo pravi pesnik:

„Naravnost jaz gledam iz časa na večnost,
In plamen tvoj vidim jaz, sonce ti svéta“.

Prosta in jasna je tu njegova poezija tudi, če se sliši v njej tragičen zvuk brez vsake ironije ali sentimentalnosti. O nesrečni ljubezni poje z globokim čutom, vendar pa mirno. In kako lepo izraža njegova poezija rusko življenje na kmetih, v gospodski hiši, sredi lipovih drevoredov, kako je vse tu tiho in srečno, ko pestunja vspava otroka, velé mu, da bode beli angel spal pri njem. Celó, če čujemo glasove iz fantastičnega sveta, so ti glasovi vendar le globoko človečni in resnični; oni, kakor vsa poezija njegova, izražajo svoj izviren nazor o svetu, nazor ki je pa vendar tudi zares naroden.

C.

Б е р е з а.*)

Печальная ¹⁾ берёза
У моего окна,
И прихоть²⁾ мороза
Разубрана³⁾ она;

Такъ гроздыя винограда
Вѣтвей концы висятъ —
И радостень для взгляда
Весь траурный⁴⁾ нарядъ.

Люблю игру денницы
Я замѣчать на ней,
И жаль мнѣ, если птицы
Страхнуть⁵⁾ красу вѣтвей.

Фетъ.

*) Za zgled označenega pesnika Feta ponatisnemo tukaj pesen „Breza“, katero pozna, kakor poroča naš sotrudnik, ves ruski narod.

¹⁾ Печальный, žalosten, otožen; ²⁾ прихоть, trma, svojeglavnost; ³⁾ разубрать, разубирать, lepotičiti; ⁴⁾ замѣчать, opazovati, замѣтить, opaziti, opomniti; ⁵⁾ страхнуть, stresti, otresti.

Stotejka ali vinar?

Kot uredniku „Slovan. Sveta“, osmeljujem se Vam prav važno stvar izjaviti. Nekdaj so imeli v Avstriji novce z imenom Wiener-Geld. To poimenovanje pa se je v Slovencih skrajšano glasilo i pisalo kot vinar-wiener.

Vinar je sicer videti po končni obliki slovenski domačin, vendar je tujec, starokopitnež, pravi besedni nestvor za današnje razmere, v porabo imenovanju novega drobiža neumesten. Kar smo nekda imeli slabega, tega si ne želimo več nazaj; vendar so nam dali staro lupino brez jedra, mrtvo besedo brez pomena, ker boljšega niso znali; dali so nam vinar.

Mi pa imamo dolžnost, ne le preprosti narod poučiti v tem nego mu i pripomoči do boljega sredstva v porabo, ako je možno to doseči, in možno je.

V državnem zakoniku 2. avgusta 1892 šte. 126

se čita, da je v. ministersvo odredilo za Slovence mesto Hellerja, bodočega drobižnega novca — vinar (belič). Več očí več vidi. Gospod urednik! brez jasnih dokazov ne stopim pred Vas. Dokazati hočem, da je jedino stotejka prava umestna besedna poimenovalka za Slovence, oziroma Slovane, v dotično porabo, a ne wiener-vinar.

1. Zaradi nove mere i tehte, osnovane na postavi desetinskega zistema ima stotejka prvenstvo, ona ima v tem oziru praktično značenje v našem vseslovanskem jeziku za 100. del jednotne celote h kroni. Vstrično (vsprejčno), kar je romanskim narodom (tudi Američanom) centim ali centesimo, to je Slovanom stotejka. Poreče mi kdo: počemu imajo Nemci Pfennig in Heller? Zakaj si ne preobrazijo svojega hundred v primerno drobižno poimenovanje? itd. Žal, to ni možno; korenika hund (pes) ni v to sposobna; sedaj vemo . . .

2. Stotejko nam je treba sprejeti tudi s pedagoškega stališča, in to je za nas učitelje zelo važen faktor in tehtno dokazovanje. Kaj naj otroku razlagam o *vinarju* drugega, nego da je to tuja nemška beseda, ki znači Dunajčana. Vse drugače je s stotejko kot 100. del jednotne celote h kroni. Tako se lepo skladno vjema nova mera i tehta k novi denarni vrednoti tudi v poimenovanju drobiža. Uže iz tega vzroka se lahko potegnejo za našo stotejko naši učitelji, profesorji in drugi školniki. Samo ta dva vzroka zadoščujeta, da v. ministerstvo dotični zakon 2. avgusta 1892 premeni, oziroma popravi. Kar je lepo, dobro in praktično, to naj obvelja, napačno naj se odstrani.

3. Ime stotejka je vseslovansko, ker je *sto* vseslovanski številnik. Ta beseda pa ima zato bodočnost, ker se oslanja na desetinski, oziroma stotinski zistem; naj se v bodoče novi kujejo iz koje koli snovi, vedno znači stoti del jednotne celote. Stotejka ima toli prijetno vlastitost po glasoslovju, da jo lehkoma izgovarja vsak tujec kojega koli naroda.

V družbinskem življenju, oziroma prometu po vseh slojevih, prihaja na jezik dnevno največkrat ime drobižnega novca. Imenitno je torej, kakošno ime izgovarjamo toli pogostoma v življenju.

Zamujenega še nič ni; napačno se še lahko popravi, in sicer kolikor možno hitro. To lahko izvrše naši državni poslanci na Dunaju pri dotičnem ministerstvu, ali pa v sporazumljenju s Čehi z interpelacijo v

v državnem, in ako bi trebalo tudi kranjskem deželnem zboru itd. Ostrašimo se ne.

Šolske knjige, v katere se nadomestijo naloge v spremembi poimenov. novega drobiža, natisnejo se še le v poletju t. l. Ministerstvo ne bode imelo nobenega izgovora. *Dokaže se*, da je stotejka po vseh straneh boljša od vinarja — pa mirna Bosna!

V začetku naj bi se oglasili za stotejko samo Slovenci in Čehi; ko se posreči tem delo, oglasé se še drugi avstrijski Slovani.

Pomnimo, da vsaka resnica prodre le po trdem boju. Če ne ide drugače, treba bode bolj ozbiljno trkati na prava vrata. Naše zvanje je, da z vso srčno žarjavo in bistrino uma delamo in stremimo za kulturnim razvojem in napredkom narodnim. Vse z jasnim dokazovanjem.

Ako sedaj zamudimo ugodno priliko, imelo bode slovensko razumništvo greh na vesti. Bog zna, kdaj pride zopet toli ugodni čas za tako okolnost.

Gospod urednik! Ne odhajajmo torej od te misli, dokler ne dosežemo svrhe:

„*Vimer* = Dunajčan, ni bron ne novec, to pové nam vsak jezikoslovec“. — „Šaro tujo naj bi mi gojili, svoje stokrat boljše ne častili?“. — „Kar ne prija nam, pustimo v miru, lepša je *stotejka* v vsakem oziru“. — „Stotejka, kopejka, sestrici ste dvě — ko struni srebrni brneči obé“.

Podčavenski.

D O P I S I.

Iz Rusije, meseca decembra 1892.

Še nekaj o ruskih financijah za 1892. l. Sluge evropskega poltiškega središča spravili so se za poslednje čase na naše financije ter jih ravsaajo in kavsajo tako, da se Bogu smili. Naša vlada se za te ravse in kavse navadno prav malo meni; oglašá se le tedaj, kedar laž i kleveta dohajati do Herkulesovih stolpov, kar se je zgodilo nedavno z glavnim glašatajem srednje evropske trozveze — „N. Fr. Pr.“. I vidite, na klic avstro-germanskih Židov odkliknil se je tudi naš „Journal de St. Peterbourg“... Kak čistokrvni aristokrat, on seveda govori jako rahlo i delikatno. Mi pa ne pojdemo za njim v glacé-rokovičkah, pač pa posnamemo nekoliko dat iz „Prav. Věst.“, katere morejo razjasniti naše finančno stanje za poslednja leta.

Od polne oplate lanskega budgeta ostalo je v državni blagajnici 38,806 000 rub. + 4½% železnični zajem N. 2 + 3% zlati zajem l. 1891.

Od 4½% železničnega zajma postopilo je za prvo polovino tekočega l. 71,318.000 rub., od 3% zlatega zajma pa 86,837 000 rub.

Za prvih šest mesecev tekočega leta bilo je državnih dohodkov 397,576.000 rub., na 6,405.000 rub. manj, nego za isto dobo minolega leta; stroškov pa je dala prva polovica tekočega leta 420,3030.00 rub., na 23,809.000 rub. več sorazmerno z lanskim letom.

Nenavadnih stroškov, kakoršni so bili na hrano trpečim lakoto i na občinske rabote naseljenju premalorodnih gubernij, nabralo se je 76,511.000 r. Nenavadnih dohodkov pa je postopilo 162,472.000 rub., v tem ko je lani podobnih dohodkov bilo samo 19,274.000 rub.

Torej so stroški za prvo polovino tekočega leta narastli do 496,853.000 rub., lanski pa so znašali samo 406,688.000 rublov.

Dohodki došli so letos do 530,048.000 rub., lani so dohodki dosegli le 423,255.000 rub.

Stroški so se torej pomnožili, sorazmerno z lanskimi, na 90,185.000 rub., dohodki pa so se umnožili do 136,793.000 rubljev.

Dalje, ako lanske dohodke i stroške primerimo k letošnjim, najdemo med njimi nekako obratno (narobe) proporcijo. Lanskega leta postopali so dohodki skoro takisto, kakor leta 1890., ko je od polne oplate budgetnih potrebnejšij ostal proficit 65,906.219 rub. 79 kop.

Od 1. januarja do 1. julija l. 1891. bilo je navadnih dohodkov 403,981.000 rub., takistih dohodkov dala je prva polovina 1890. leta 406,859.000 rub., torej so se dohodki za prvo polovino lanskega leta sorazmerno z dohodki za isto polovino l. 1890. zmanjšali le na 2,878.000 rub. Druga polovina lanskega leta pa se je s svojimi dohodki vsled slabe

letine precej skrčila tako, da so vsi dohodki l. 1891. sorazmerno z dohodki za leto 1890. dali deficit 52,091.449 rub. Letos so se dohodki za prvo polovino leta primerno z dohodki lanskimi zmanjšali na 6,405.000 rub., ko se je pa okončila žetva. začeli so dohodki postopati silno i bistro (brzo) tako, da je 1. oktobra uže bilo v državni blagajnici 56,116.000 rub., koji so do 15. okt. narastli do 69,354.000 rublov.

Letina 1892. l v Rusiji. Kar se pa tiče letošnje letine, moramo za njo le Boga hvaliti. Dasi ni bila takó bogata, kakoršno so pričakovali v nekaterih krajih, vendar pa je bila zadostna, ali vsaj mnogo obilnejša nego pa lanska. Primerimo letine poslednjih treh let, in dobimo naslednjo tabličko, izraženo v tisočih četvrtin ali mernikov:

	1890.	1891.	1892.
Rži bilo je	113,066	83,750	117,909
Pšenice	35,759	28,332	43,098
Ovsa	90,814	72,006	86,126
Vsega zrna	292,314	228,782	298,151

Ako primerimo letošnjo letino k srednji letini za 5 let (1883-1887), dobimo ta-le števila 1892.:

Ozime pšenice je bilo	— 2630
Jare pšenice je bilo	+ 3300
Rži	— 1000
Ječmena	— 900
Ajde	— 280
Prosa	+ 850
Graha	+ 120
Turšice	± 0
Vsega zrna za hrano	— 410
Ovsa pa	— 9100

Tudi te številke značijo (pomenjajo) seveda le tisoče četvrtin ali mernikov. Iz njih je vidno, da od glada letos ne bomo mrlji, tudi ko bi poštevali naraščaj naseljenja od 1883-1892 l. kakor bi bili morali mreti lani, ko bi vlada ne bila podala pomoči v dobri čas ogolevšim gubernijam.

Kajti letos splošnega neuroda nikjer ni bilo, kakoršen je bil lani v celih 18 najbolj plodonosnih gubernijah. Slaba letina je letos skakala, podobno norčavi čarovnici (copernici), iz jedne gubernije čez dve, tri itd. gubernij, ali cele gubernije menda ne bo nijedne, katera bi ostala zavsem gola.

Največo neurožajno p'okost predstavljajo jugozapadne gubernije. Bessarabska, Hersonska, Poltavška, Veronežska, Astrahanska; ali tudi v navedenih gubernijah nabajajo se ujezdi z zadostnim urodom. Še manj so potrpele gubernije: Jakaterinoslavška, Kurska, Podoljska, Kijevska, Tavričeska, Harkovska, Saratovska i Oblast Kazaška. V gubernijah: Orlovski, Tulski, Rezanski, Penzenski, Kazanski, Samarski, Vitebski, Pskovski, Kurlandski, Liflandski pa neki i celih ujezdov ni, katere bi mogli imenovati neurožajne. V vseh drugih krajih pa gromadnega ruskega carstva je letošnja letina bogata, da celó prebogata, i zrna bo i na dom i na prodaj več, nego samo dovolj.

Po vsej Rusiji pa bo največa stiska ali zadrega oves i druga živinska krma, katere se je tudi letos pridelalo sploh premalo. Torej bode dežela še mnogo trpela na živini, koju uže sedaj prodajajo po jako nizkih cenah. Funt mesa pa od navadne ruske krave v ujezdih mestih uže sedaj ne presega od 5 do 8 kopejek!! I vendar se mesarji od narodne bede ne boljšajo, pač pa še bolj derejo, ne le živino, no i ljudi... Poljedelje bez živine po Vaših pojmih seveda malo velja; tukaj pa tudi bez gnoja sejejo, i se še jezé, ako sejejo malo-vspešno..

Božidar Trorcov.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубѣа.

— „Mosk. Véd.“ št. 331. stavijo si vprašanje, kdo da je v Avstriji zadovoljen? Pogledom na dogodke v Dunajski zbornici, odgovarja si ta časopis, da so zadovoljni le — Poljaki.

— Letosi je bila slaba letina v nekih krajih srednje in južne Rusije. Vlada je posodila potrebnim do 1. oktobra 1892. l. 6,426.000 rub. Dalje je vlada odločila razdeliti okolo 6 milij. pudov žita. Bila so torej polja obsejana, in ljudje se bodo preživili do žetve. V primeri s predlansko slabo letino (1891.) je lanska le krajna in precej neznatna

— „Gos. Sovét“ potrdil je načrt zakona, po katerem se ne bodo smela prodajati kmetiška posestva v tuje roke, t. j. v nekmetške. Te zemlje tudi zalagati ne bodo smeli privatnim ljudem. Ko bi pa prodaja take zemlje bila očito koristna za kmete, more jo dopustiti ministerstvo notranjih del, pa le na temelju sklepa same občine. Zamena bode pa možna tudi dalje, in še nekaj drugih izjem iz zakona je dopuščeno.

— V „Rusk. Mysli“ razpravlja Žigačév stanje ruskega plemstva ter pravi, da je bilo uže pred 1861. l. dovolj zadolženo in da se sedaj zopet zadolžuje tako, da se je bati katastrofe. Ž. misli namreč, da uči statistika, da zemlja plemstva bolje in bolje prehaja v roke kupcev in kmetov ter bi mogla prejeti popolnoma k njim. Isti proces vrši se gotovo tudi v zapadni Evropi. Rastoči vpliv demokratskih idej pa je kriv, da narodne inteligencije malo ali celo nič ne obžalujejo propadanja plemiškega gospodarstva. Ruska inteligencija v veliki večini ne želi takega propada, še menj ga pa želi vlada. Da se pa odvrne, moralo bode najprej in največ skrbeti

samo plemstvo, če tudi s pomočjo vlade in z moralno podporo zdravo misleče inteligencije v občé.

— V Rusiji ima se rešiti vprašanje: da li bode po zakonu oderuštvo kazenski ali državljanski prestopok? Doslej se je sodilo po kazenskem pravu. Iz mnogih telesnih vzrokov priporočajo, da se sodi tako tudi naprej. Radi bi napravili celó poseben kazenski zakon ob oderuštvu, tako, da bi državni odvetnik tožil v javni obravnavi.

— „Mosk. Véd.“ v 339. št. 1892. l. govore o panamski aferi ter o pokvarjenosti, ki sega od viših slojev do nižih. A „na čelu vsega tega stoji bič sodobnega društva, t. zv. volja javnega mnenja“, stoji sodobno časopisje. To je stoglava hidra nepriznajoča ničesar svetega izven rublja Za denar ali radi denarja ono more ubiti vsako pošteno podjetje, potiče in podpira gnjusno podjetje, more ponižati poštenjaka in proslaviti nepoštenjaka — lopova. Vsi se bojé časopisja, vsi mu plačujejo nalog, za to, ker časopis čitajo vsi, a resne knjige pišejo se le za krog, razmerno nemnogoštevilen. A redom s tem napredek, kakor ga še ni bilo znanosti in tehnike! Za koga in za kaj? Kaka korist človeku, ako dobi ves svet, a dušo svojo pogubi? Mi smo siromaki, nevedni, Evropa nas prezira, ali mi imamo živo dušo, v nji živi Bog, in kakor demanti svetijo se od nekdanji sveti narodni idejali“.

— V Rusiji vedno poudarjajo politiko mirnega, kulturnega osvojenja centralne Azije. Srednje-azijski proizvodi pa tudi res bolj in bolj prihajajo na ruska tržišča, sosebno v Nižji Novgorod. V Rusiji se nadejajo, da kulturni vpliv Rusije zmaga v Avganistanu, kjer se posebno borita Anglija in Rusija za vpliv. Dokaz

ruskega vpliva je tudi to, da gre buharski emir v Petrograd, in ga sprejme ruski dvor, a avganistanski emir Angličanov ni hotel obiskati, če tudi so to želeli.

— V okolici Petrograda odkril je neki učitelj, Ščetinin, pač jedino šolo v celi Rusiji za beraške otroke. Zval jih je v svoj stan in začel jih učiti. Ko so to videli ljudje, začeli so dajati nekaj hrane, drugi pa papir, peresa, črnilo itd. Učenje je napredovalo, in zanimanje za to šolo je raslo. Prišli so učitelju v pomoč dobrovoljci, ki so dečke učili: mizarstva, čevljarstva in vezati knjige; dekleta pa se učé ročnih del.

— V Rusiji se veselo množe t. zv. župne šole. Pismenost v narodu lepo napreduje. Ali resni rodoljubi vprašujejo se tudi tam,

kaj pomaga to, če narod ne čita, kar mu je koristno za vsakdanje življenje, še bolj pa za moralni njegov napredek? Dela se sicer tudi v tem smislu, vendar pa premalo. Za to mislijo pri samem sinodu, da bi osnovali društvo, zadača kojega bi bilo osnovanje knjižnic in čitalnic pri vseh šolah in župnijah cele Rusije. Tudi bi radi uredili čitanja v šolah o praznikih in nedeljah ter se nadejajo, da bi tako oživel bolj in bolj kristijanski duh. „Bog da tako, da ni daleč čas, ko se omečé in oplemené srca viših in nižih, ko kristijanska vest dobi svoje pravice na vseh potih našega življenja, ter se vsa Rusija zahvali Gospodu Bogu za svoje pravno prerojenje“. (Mosk. V. 339. pr. 1.)

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele :

Svojim volilcem! Pod tem naslovom razposlal je državnozborni klub hrvatsko-slovenskih poslancev svojim volilcem program, katerega zaradi premalega prostora tukaj v skrajšani obliki objavljamo. Navedši vzroke ustanovitvi tega kluba, pravi on med ostalim:

Naš program je nastopni: kazati vladi žalostno gospodarstveno stanje dežel, koje zastopamo, in navajati načine, kako bi se dalo popraviti; naglašati krivice, ki se dogajajo našemu narodu, v nasprotstvu celo z obstoječimi zakoni, v vseh strokah javne uprave z ozirom na narodni jezik, ter zahtevati, da se vršé dotični zakoni; ne puščati nikdar iz vida državno pravo národa in kraljevine Hrvatske, ker smo pripricani, da bode še le tedaj popolnoma zagotovljen obstanek našega národa, ko se ožitvori to državno pravo. Nadeli smo si tudi ime slovenskih zastopnikov, ne samo zato, ker je nekater izmed nas izvolil tudi oni del našega národa, ki se pripoznava k imenu slovenskemu, ampak tudi zato: da pokažemo, da težimo po onem jedinstvu Hrvatov in Slovencev, koje jedinstvo se naglašá med njimi ob tolikih prilikah in toli pogosto; da dokažemo, kako da slovensko ime in vsi sladki spomini, ki so navezani nanjo od davnih časov, nahajajo in bodo vsekdar nahajali dostojno mesto in spoštovanje tudi med onimi, koji so prepričani, da je najbolji način za stalno in trajno obrambo naše narodnosti in za pravi napredek v vseh strokah javnega življenja jedino v tem, da se v okvirju monarhije Hasburgov zjedinijo vse slovensko-hrvatske dežele na temelju zgodovinskega prava kraljevstva hrvatskega, prirodnih zakonov in narodne volje. Kot imeniten korak za to bi smatrali uže to, da se slovenske dežele združijo v jedno politiško-administrativno skupino, Slovenijo, ki je bila do nedavna jasen idejal vsem slovenskim zastopnikom, in za kojoj so se izrekli Slovenci čestokrat in ob različnih prilikah. V smislu teh nazorov delovali bodemo neprenehoma, neumorno in odločno, in dobro dojde nam vsaka stranka, ki nas bode podpirala v tem.

Smatramo za svojo dolžnost, objaviti to Vam, našim volilcem; Vi pa izrečete o svojem času svojo sodbo. Mi se uklonemo tej Vaši sodbi, naj bode uže taka ali taka. Domojlnim pozdravom! Na Dunaju, 15. decembra 1892. Juraj Biankini v. r., Niko Depar v. r., Matko dr. Laginja v. r., Vjekoslav Spinčić v. r., Virgilj Perić v. r.

Opomnja uredništva. Volilci utegnejo popolnoma zadovoljni biti s pozivom členov hrv. slov. kluba. S tem, da poučajo potrebo najprej zjedinjene Slovenije kot okvir, v ka-

terem bi bilo vspešniše težati po izvršenju hrvatskega drž. prava, zlagajo se po programu in vsaj za Slovence tudi po taktiki z našim listom. Zajedno obsojajo sedanji vladni sistem in delujejo po takem složno z Mladočehi v aktivni opoziciji.

Poslanec Nabergoj je sklical v 8. dan t. m. svoje volilce v Trstu na shod, na katerem jim je razložil svoje delovanje in postopanje. Dotaknil se je nekaterih vprašanj, o katerih bode še posebe govoriti v našem listu. G. Nabergoj dokazoval je, da se drži večine slovenskih zastopnikov, kakor se je bil izrekel ob poslednji volitvi v drž. zbor. On sodi, da ne hodi po pravi poti hrvatsko-slovenski nezavisni klub; on vidi druge razmere za Čehe in druge za Hrvate ali pa Slovence. Pošteva ože potrebe Tržaških Slovencev, za katere se mu je potegovati; vlada je tudi nekaj na to stran obečala. Potem pa se boji, da bi mogle priti še slabše vlade, nego je Taaffejeva, in gledé na vse to se drži oportunistiške politike, kakor ostali slovenski drž. poslanci, o katerih je trdil, da imajo podporo celó v radikalnih slovenskih zastopnikih na Kranjskem.

Poslanec Nabergoj ima pred svojimi volilci lekho stališče, ker izpolnjuje to, kar je bil obečal, namreč, da postopa takó, kakor večina slovenskih poslancev v klubu konservativcev. Vendar je volilec g. Balanč ugovarjal g. Nabergoju, na kratko dokazavši, da sedanja vlada ne zasluži podpore.

Kakó jo zasukajo sedaj slov. poslanci, g. Nabergoj ni vedel še povedati; zatrdil pa je, da se ne udajo programu, ki bi zahteval status quo, kakor umejo to nemški liberalci.

Mi ostajemo na stališču, da se je postaviti sedanjemu sistemu v opozicijo. Izgovor, da so razmere za Čehe z jedne strani in Hrvate ter Slovence z druge strani drugačne, ne velja; kajti vsem skupaj je sedanji sistem nasproten, neprijazen, je protoslovanski. Proti temu skupnemu nasprotju je treba skupno postopati, in kdor postopa drugače, ne tira slovanske politike, ampak podpira ono politiko, ki se vzdržuje proti Slovanom.

Slovenska pevska društva v Trstu in okolici so priredila 7. t. m. v Tržaškem gledišču „Fenice“ veliki koncert z igro in plesom. Pela so društva: „Adrija“ iz Barkovelj, „Hajdrih“ s Proseka „Pevsko in bralno društvo“ z Opčin, „Slava“ od sv. M. Magdalene spodnje, „Slovansko pevsko društvo“ iz Trsta, „Svetoivanski

pevci*, „Vesela“ iz Skednja in „Zarja“ iz Rojana. Udeležilo se je iz teh društev nad 200 pevcev. Potem so sodelovali združeni tamburaši „Tržaškega Sokola“, tamburaši zbora Proseškega, „Bralnega društva“ od sv. Ivana in Dramatič. odseka „Tržaškega Sokola“. Med tamburaši je sodelovalo tudi nekaj tamburašic gospodičin. Sviral pri koncertu je orkester c. in kr. pp. št. 97 iz Pulja. Mraz in burja sta pritiskala, a gledišče je bilo vendar polno, in napolnil je je z večine narod iz okolice obojega spola, a tudi iz Trsta je bil obilo zastopan probujeni del naroda. Na vrsti so bili komadi: M. A. Mangold: „Moj zavičaj“, kateri so peli skupni zbori; I. Kocjančič: „Danes tukaj jutri tam“, mazurka, izvršena po tamburaših; I. N. Skraup: „Bývali Čechove“, izvršen zbor po pevcih; S. Katkič: „Vienac hrv. nar. popevaka“, izvršen po tamburaših; dr. B. Ipavec: „Kdo je mar,?“ zbor s samospévom tenorja in baritona, pet po skupnih zborih, s spremljevanjem voj. orkestra.

Vse točke so lepo ubrano in krasno izvršili, in vse je bilo ponavljati; tak vtis in tako zadovoljstvo so vzbudile v občinstvu. Temu se je toliko bolj čuditi, ko so pevci z večine preprosti kmečki sinovi, in so došli iz raznih občin ter so imeli jedno samo skupno poskušnjo. Trst ni slišal menda še nikdar takó mogočnega zbora, sestavljenega iz slovenskih pevcev, napravil je mogočen vtis. A v ta vtis so se vmeševali vsaj v nas tudi drugi psihologični momenti; spominjali smo se, kakó so ti pevci pod vplivom tujščine, iz naseljenja, katero se posebno sedaj tuji ital. element hoče zatreti z raznovrstnimi sredstvi. Jedino še toliko svobode imajo, da morejo združevati se za petje; ali še delovanje pevskih društev jim hočejo uničiti s tem, da snujejo poleg njih za slovensko naseljenje — ital. pevska društva. Zdi se torej človeku, kakor da bi narod Tržaške okolice zbiral še poslednje svoje sile ter hotel dokazati, kaj je še zmogel v poslednjih trenutkih svojega narodnostnega življenja. Take misli človeka kar pretresajo, ko se mu narod predstavlja po svojih pevskih predstaviteljih. Z druge strani ne izgublamo še nade, da bi se narod ne rešil še; narod je vsled dela in trpljenja vendar žilav, in če se začne probujati s petjem, sledilo bo laže probujenje na druge strani. No o tem ni tu premišljevat; povedati smo hoteli, da koncert slovenskih pevskih društev je mnogoštevilno občinstvo zadovoljil nepričakovano. Zaslugo zato imajo vsi pojedinci, posebno pa voditelji, na prvem mestu prof. dr. K. Glaser, predsednik „Slovenskega pevskega društva“ v Trstu, potem pevovodja g. Srečko Bartelj in drd. Jos. Abram, ki je vodil tamburaše.

Tudi igro „Županova Micika“, šaloigra v 2 dejanjih, katero je spisal Ant. Linhard pred 100 leti, so izvršili dobro. Ta večer bode lep spomin v kroniki narodnega razvijanja slovenskega življa v Trstu in njegovi okolici.

V Tržaškem mestnem sovetu postopa italijanska večina vedno predrzніше in brezozirніше proti Slovencem mesta in okolice. Bilo je na dnevnem redu vprašanje, da bi se zasnovala še jedna šola na jednom kraju okolice, dokazali so za to nujno potrebo, ali večina se je postavila proti tej šoli. No odbijajo celó po zdravnikih dokazano potrebo, da bi se n. pr. na Občini napravil vodnjak. To je uže skrajno preziranje.

Gospodarstvo občinsko gre rakovo pot, kljubu temu, da mestni davki silno tlačijo se posebno širše in ubožnije naseljenje; za „Lega nazionale“ pa je ital. stranka skle-

nila 3000 glđ. podpore. Ker pa so mestni dohodki sestavljeni za velik del iz dohodkov Slovencev iz okolice in slovenskega življa v mestu, vidi se, da vsota, odmerjena italijanskemu šolskemu društvu, je sestavljena tudi iz zneskov slovenskega naseljenja, a ta podpora bode se uporabljala v potujčevanje tega naseljenja, katerega zneski so vloženi v isto podporo!

Slovenci okolice so do skrajnosti potrpežljivi, no sedaj začenjajo uže zaresnije misliti, kakó bi po svojih občinah dobili zopet poprejšnjo nezavisnost. Slovenci okolice in mesta niso vendar zato vstvarjeni, da bi bili Heloti nasproti brezobzirni stranki, in da bi ista stranka uničevala njih narodnost, na kar merijo njeni ukrepi sedanje dobe.

Slovenski zastopniki so ostali v drž. zboru oportunisti do današnjega dne. Posl. Nabergoj je rekel, da bi bilo vse drugače, ko bi ne vladala nesloga med slovenskimi narodi in njih zastopniki. Te nesloge so sokrivi tudi slovenski poslanci; mladočeški poslanci zastopajo z večine češki narod, in ta narod je vendar veči od slovenskega. Naravno bi bilo, da bi se slovenski zastopniki uklonili taki večini, in se posebno sedaj, ko sta se pridružila jim po hrv. slov. klubu tudi dva hrv. zastopnika, katera zastopata tudi istrske Slovence. Mladočeši delujejo na preobrat, slovenski zastopniki pa so za vzdržanje sedanjega sistema, kateri se po novem programu hoče kazati v še hujši nego v sedanjih oblikah. Kdo postopa torej prav? Šukljevece in Klunovce obsujejo češki in listi drugih Slovanov; mi to konstatujemo in opozarjamo slovenske čitatelje na razne češke liste, tudi take, ki ne spadajo k najradikalnijim. Ti slovenski drž. poslanci pa, ki se sklicujejo na slovenske radikalce doma, delajo tem radikalcem poklone, za radi katerih jih vsaj mi ne moremo zavidati. Vzroki temu so razloženi zlasti v letnikih našega lista od 1891 in 1892; stvari bomo dokazovali še dalje.

Slovenski drž. poslanci v očeh Mladočehov. Te dni so imeli „Nar. L.“ članek: „Nemci in Slovani“, v katerem dokazujejo, da so po nemško-francoski vojni vsi avstrijski Nemci — torej tudi *konservativci* — razglasili program, s katerim se vežejo za solidarno postopanje v narodnih rečeh in v smislu da hočejo prvenstvo imeti v našem cesarstvu. Temu programu se niso odrekli do današnjega dne. „Nar. Listy“ kažejo potem, kako pa Slovani avstrijski hodijo različna pota, da ostajajo nesolidarni, in pri tem vprašajo tudi slovenske poslance, koliko časa da ostanejo še na dosedanjih potih in kratkovidni. Specijalno imenujejo poslanca Šukljeta. Naša sodba je uže znana, hujše obsodbe nismo mogli izreči, nego se je zgodila z dokazom, da jedino Mladočeši in hrv.-slovenski klub delujejo v pravem smislu za interese narodov, celokupne države in dinastije.

Na Kranjskem, konservativna* stranka nadaljuje prepir tudi po novem letu; jeden kanonikov, ki je nagovoril knezoškofa Ljubljanskega za novo leto, primerjal je s takmi besedami narodne duhovnike, da se „Novice“ celó branijo ponatiskovati take besede. Poslednji list posnema iz odgovora knezoškofa Missije, da se ne bode vtikal v posvetno politiko, in da je dal tem latinizatorjem, ki sedaj burke uganjajo s slovenskim narodom, zausnico. Tudi pristavljajo „Novice“, da na strani latinizatorjev ni poštene polemike; kljubu pozivanju nočejo tiskati v celoti tekstov, proti vsebini katerih se obračajo.

Razkol na Slovenskem. „Amer. Slovenec“ od 2. dec. p. l. razpravlja v posebnem članku, kakó nevaren je sedanji prepir na Slovenskem, zlasti Kranjskem. Pri tem je

toliko nepristranski, da obsojuje s popolnoma jednako mero tudi stranko ali kliko takó imenovanih konservativcev. On se nadeja, da spoznajo v najhujši sili, ki se úže bliža, da pri tem „trpi cere in narodnost“. Gospoda konservativne stranke je úže odgovorila na to trditev lista, ki ga ureduje slovenski duhovnik v Ameriki, in ki dopisuje celó sam v „Slovenca“, češ, da ni dobro poučen o naših domačih razmerah.

b) Ostali slovanski svet.

Osrednja vlada se ves čas po novem letu pogaja z načelniki levice, Poljakov in konservativnega kluba, da bi se zjediniše stranke za trajnejo podstavo državno-zborske večine. Nemška levica zahteva, da bi ostali narodi pri sedanjem stanju, torej Nemci v nadmoči nasproti drugim narodom. Celó antisemitizem naj bi se ne smel gibati. O narodni enakopravnosti, o češkem državnem pravu naj bi narodi molčali. Ali se slovenski zastopniki udaja za tak program, je do danes odprto vprašanje; Mladočehi gotovo ne, hrvatsko-slovenski klub takisto ne.

Mladočehi in večina drž. zbora. Sumnjičijo Mladočehi, kakor da bi se bili pogajali z nemško levico v namen sestavljenja večine. Tudi ko bi bili pojedinci med njimi zabredli takó daleč, skupna stranka vendar ne more misliti na združenje z levico, katera ima popolnoma nasproten program. Jednako ni misliti, da bi Mladočehi v skupnosti ali tudi samo po svoji večini hoteli ali mogli stopiti v sestavo take večine drž. zbora, v kateri bi bila levica njena znatna sestavina. Mladočehi delajo na preobračanje sedanjega sistema; oni bi torej ne mogli pomagati sestavljati niti take večine, kakoršna je bila poprejšnja, do konca l. 1890, še manj pa bi mogli oni pritrčiti takemu programu, kakoršen razglašajo sedaj, program, ki je slab za Čehe in druge slovanske narode, razum Poljakov.

Ko bi Mladočehi krenili na pot, po kateri bi ne mogli delovati na izpremembo protislovanskega sistema, bilo bi vse njih dosedanje napiranje brezvspešno, oni bi pokopali s svojo nedoslednostjo sami sebe, a Slovani, ki imajo va-nje največe nade za bodočnost, očitali bi jim po vsej pravici, kakor da bi bilo vse njih dosedanje delovanje zgolj — komedija. Potem bi to vplivalo celó na peščico ostalih odločnih slovanskih zastopnikov, in misleči rodoljubi in dejatelji bi ne videli, kakó se kedaj izpremeni dosedanje tir neslovanske politike. Kdor torej lehkomišelnó očita Mladočehom, da se dajo zasukniti na kako drugo stran s sedanje svoje poti, dela zavestni večini te stranke krivico, in ne pomisli, da dr. Herold, ki je nekako glava te stranke, je še pred tedni poudarjal, da Mladočehi delujejo za bodočnost, za izpremembo sistema. Oni so torej vzvišeni nad vsake vrste oportunistom, in ti členi, ki bi se zagrešili med njimi sami, bi kazali, da niti niso pojmlili pomena sedanje mladočeške opozicije. Pojedinci še niso večina te stranke, in poslednja v skupnosti se zaveda dobro, kake cilje ima pred očmi.

Hrvatsko. Narodna nezavisna („Obzor“) in Starčevićanska stranka („Hrvatska“) ste se ob novem letu sporazumeli na podstavi drž. hrv. prava v okvirju našega cesarstva. Ta je najradostniša novoletna novica na slovanskem jugu. O tem bomo še posebno poročali.

Odklonjena podpora. Minister Gautsch podpira úže nekoliko let češko literaturo. Pesnik Jaroslav Vrchlicki dobiva štipendijo 600 gld. vsakoletno. Podobno

podpore hotel je omisliti tudi vrlemu pesniku Svatopluku Čehu. Posredovati bi imel pri tem predsednik novo osnovane češke akademije, g. I. Hlavka. Ta je najavil slavnemu pesniku, da je úže vse pripravljeno, in da mu je treba samo reči: dá. Svatopluk Čeh, dasiravno kot pesnik in literat ne živi v najboljših razmerah, pa je ponujeno podporo odklonil, rekši, da od vlade, nenaklonjene češkemu narodu, ne mara sprejeti denarne podpore. —

Nov dokaz madjarske brutalnosti. V slovanskem svetu je splošno znano ime slovaškega pisatelja, časnikarja in narodnega voditelja Svetozara Hurbana Vajanskega. Rojen 16. januarja 1847. l. v Hlubokem v mitranski stolici, je obiskoval gimnazijo v Stendalu (Altmark) v Nemčiji, pravništva se je učil v Presburku in Pešti ter nastanil se kot odvetnik v Ogerskej Skalici. Ob času okupacije Bosne in Hercegovine je bila pretrgana njegova odvetniška delavnost. Vrnivši se domu iz priklopljenih dežel, je vstopil v uradništvo „Narodnih Novin“, kjer v vsakej številki piše ognjene članke, braneč proganjani in zatirani svoj narod. Toda po besedah: „Udarim pastirja, in razkropile se bodo ovce“, čakali so madjarski gospodovalci na priliko, da bi mogli spraviti s poti tega bojevnika. Prilika se je ponudila konec l. 1892.

Vajanski je napisal v „Narodnih Novinah“ dne 16. avgusta 1892 članek z naslovom: „Hyenismus v Uhrách“ pod vplivom ganutja radi vladne prepovedi odkritja nagrobnega spomenika očetu Jos. Miloslavu Hurbanu, postavljenega na Hluboškem pokopališču. Z nezaslišano brezobzirnostjo in nasiljem so madjarski gospodovalci skazili nedolžno slavnost, nastanili na pokopališče žandarje ter nikomur niso dovolili na nje. Zbrana množica je šla v cerkev, kjer je govornik na leci proslavljal spomin neustrašnega bojevnika takó živo, da so se jokali vsi. Ko je množica prišla iz cerkve, zagledala je svoje zaklete sovražnike, ki so se na tem svetišču rogali najsvetejšim človeškim čustvom. Nič čudnega torej, da se je v srcu vsakega navzočega vnela pravična jeza, ki kliče po maščevanju k Najvišjemu.

Sin Svetozar je zrl na pokopališče, kjer počivajo ostanki ljubljeneza očeta; videl je svoj vrli zatirani narod, in v srcu se mu je zbudilo pomilovanje nad takim barbarstvom, kajti drugače ni moči imenovati te prepovedi.

In ta čin, globoko žaleči človeško čustvo podal je Svetozar Hurban Vajansky javnosti v navedenem članku ter ga podpisal s svojim imenom. Članek se končuje z besedami: „O junaki! Kakó veliko junaštvo je to! Pošiljati oborožene čete na ganeno do solz tolpico slovaškega razumništva in na Hluboške in Brezoveške ženske v beli opravi!... Za tako junaštvo morate dobiti plačilo! Pride maščevanje, in mi je bomo klicali takó dolgo, dokler ne pride, kakor proroki, ki so naznanjevali Amnitov pogin, dokler ni prišel“.

Radi tega članka bil je Svetozar Hurban po vladnem zastopniku Kremolinu zatožen, češ, da je razburjal strasti in ščuval proti vladi, da je ščuval slovaški narod proti madjarskemu ter s tem prestopil § 171 in 172 kazenskega zakonika.

Obravnava se je vršila dne 17. decembra v Pozunu (Presburgu). Zatoženec je imel dva zagovornika, dra. Muđrona in Stefanovića. Državni zastopnik Kremolin je v 2 uri trajajočem govoru dokazoval, da se je zatoženec pregrešil s svojim člankom proti vsemu, kar je madjarskega. Ves članek je nezaslišán, ker proglašuje

maščevanje njim, ki branijo temelj države. Na to sta govorila zagovornika in sam Svetozar Hurban Vajansky.

Prvi zagovornik je proglasil, da v vsem članku ni jedne besede, ki bi ščuvala proti madjarskemu narodu. Prijatelji Hurbanovi in Hurban sam spoštujejo vsako narodnost, prezirajo pa vsakega Slovaka, ki taji svoj narod. V pravnej državi je dovoljeno vsako prosto gibanje, mi pa živimo v policijski državi, močno slabo skrpani. V teh turobnih razmerah živi zatoženec, ki je napisal ostro, toda opravičeno kritiko. Drugi zagovornik, dr. Stefanović, je dejal, da je v tej zadevi vsak Slovák jednaki misli s Hurbanom. Pred Bogom in pred ljudmi proglašam (pravi), da lov na slovaške otroke, katere gonijo v madjarske pokrajine, ni nič drugega, kakor tatvina imetja slovaškega naroda. Na to je še Hurban omenil z ganljivimi besedami svojo razdraženost pri slavnosti v Hlubokem, kjer so madjarske naredbe tako močno žalile njegovo sinovsko srce.

Konec vse pravde in obravnave pa je bil, da je bil Svetozar Hurban Vajansky *o'sojen na jedno leto v državno ječo, da ima plačati 300 gld. kazni ter nagraditi 257 gld. 50 kr. pravnih stroškov.* Za rodbino Hurbanovo nabirajo sedaj Slovaki in Čehoslovani darov v podporo.

Slovanski shod. Letos je ravno 25 let, odkar je bilo osnovano v Petrogradu slovansko blagotvornično društvo. Ob času, ko bode ono praznovalo svojo slavnost, namreč spomladi, ima biti sklican slovanski shod, na kateri se povabijo vsi slovanski predstavitelji in dejatelji.

Katoliški duhovnik in pravoslavje. Katoliški duhovnik, redovnik Vanutelli je izdal pred nedavnim obširno delo v dveh zvezkih pod naslovom „Russia“. V tej knjigi piše kaj pohvalno o pravoslavju, da se je celó Krakovski „Czas“ močno razsrdil nanj. Delo svoje je med drugimi doposlal tudi prokuror ruske cerkve, K. P. Pobjedonoscevu, na kar je ta odgovoril v pismu v latinščini, katero je ravnokar priobčil dnevnik „Voce della Verita“. V tem pismu Pobjedonoscev obžaluje turo ni položaj cerkve v zapadni Evropi, terdeč, da ruska in rimska cerkev bi imeli pozabiti svoje stare prepire ter z združenimi močmi bojevati se proti brezbožnosti in zaslepljenosti. — *ec.*

(O Vanutellijevi knjigi poroča obširno tudi „Rimski Katolik“, in je to poročilo še blizu najboljše, kar je doslej storil. „R. K.“ O vsem tem spregovorimo mi še posebe. Op. ur.)

Ruski jezik v Franciji in na Angleškem. Kakó se Nemci, zlasti vojaški poveljniki, pa tudi Madjari, učé ruščine, je splošno znano. V Franciji pa je naučni minister uvedel ruščino kot izreden predmet na nekaterih francoskih gimnazijah. Z začetkom šolskega leta oglasilo se je za ta pouk toliko dijakov, da minister namerja uvesti ruščino kot obvezen predmet. Iz Londona pa prihaja dalje novica o učenju ruščine in o novo osnovanem angleško-ruskem društvu. Veliki narodi pojmiyo svetovno ulogo ruščine, mi Slovani pa smo na to stran nekoliko premrzli. — *ec.*

Na češki narodopisni razstavi l. 1894. so določene 4 skupine: A. Jedro razstave, *razstava narodopisna* t. j. oddelek zemljepisni z oddelkom demografskim, oddelek antropološki, literatura narodopisna, narodna godba, narodna drama, narodni kroji in vezenja, glasoslovni oddelek, narodno stavbarstvo, izobrazna narodna umetnost, jedi in pijače, kmetijstvo, bučelarstvo itd. Pri tem bodo prirejene na razstavi narodne slavnosti, igre običaji, plesi. B. Kolektivne razstave

krajne. C. kulturnohistoriški pridatki. Arheologija. Oddelek literarni, dramatiški, glasbeni, stavbeni, krojni, delovanje češke žene, historiško-obrtni oddelek, češke zabave itd. D. Nova obrt domača z narodnimi motivi in zasebna podjetja. Narod se giblje in pripravlja, da bi krasno in dostojno dopolnil te določene skupine.

KNJIŽEVNOST.

Slovensko-nemški slovar. Izdan na troške rajnega knezoškofa Ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Uredil M. Pleteršnik. Prvi sešitek. V Ljubljani. Založilo in na svetlo dalo knezoškofijstvo. Tiskala katoliška tiskarna 1893. Leksikalna oblika. Str. 80. Od „à“ do „cerovje“. Na zavitku: Pripomnje in „Manj jasne kratice“. Da združuje ta slovar znanstveno podstavo s praktičnostjo, razvideli smo uže iz prve pole jeseni l. 1892.; isto se kaže še očitniše sedaj pri izdanju 1. sešitka, obsezajočega 5 tiskovnih pol. Naj bode sodba o slovarju samem konečno kakoršna koli, toliko je uže sedaj izvestno, da takega slovarskega dela Slovenci niso še imeli doslej. Kritika še toliko stroga, vsekakor se bode glasila za njegovega urednika prof. M. Pleteršnika bolj ugodno nego neugodno. Inteligencija slovenska in tudi drugih Slovanov bode potrebovala in morala poštovati ta slovar. Mi smo priporočili, da naj se izda v povoljnem številu iztisov; ali se to zgodi, nam ni znano. Znane so nam le nekatere pritožbe o razmerno visoki ceni vsega dela; o pomislekih na to stran se ni spregovorila še zadnja beseda.

Anton Janežičev slovensko-nemški slovar. Tretji natis. Predelal in pomnožil Franc Hubad, c. kr. gim. profesor. V Celovci, 1893. Založila tiskarna družbe sv. Mohorja. Str. 900. Ta slovar je jako pomnožen in je osnovan takó, kakor nemško-slovenski del, ki ga je izdal A. Bartel. Jako je bil potreben tudi ta slovar, sosebno tudi za tujce, služuče med Slovenci. Cena mehko vezanemu iztisu je 3 gld., trdo v polusnji vezanemu iztisu 3 gid. 50 kr. Po pošti 15 kr. več.

Knjige „Matice Slovenske“ za leto 1892, katere se razpošiljajo sedaj, so naslednje: I. „Letopis Matice Slovenske za leto 1892“, katero je uredil prof. Antona Bartel. Vsebina: 1. Dr. K. Štrekelj: Iz besednega zaklada narodovega. 2. Dr. Matija Murko: Enklitike v slovenščini. 3. Ivan Steklasa: Jošt Josip Turn. 4. I. Navratil: Slovenske narodne vraže in prazne vére. (Dalje). 5. Anton Koblar: Zgodovina železarstva na Kranjskem. 6. Dr. Simon Šubic: O načinih skladanja števil. 7. V. Oblak: Popravki in dostavki spisa „Doneski k historiski slovenski dialektologiji“ II. 8. Ivan Tomšič: Bibliografija slovenska. 9. E. Lah: Letopis „Matice Slovenske“. — II. „Slovenska zemlja“. Opis slovenskih pokrajin v prirodznanskem, statističnem, kulturnem in zgodovinskem obziru“. Oddelek, ki je izšel sedaj opisuje pokneženo grofijo Goriške in Gradišćanske (Gradiške); spisal ga je prof. S. Rutar. — III. knjiga kot 7. zvezek „Zabavne knjižice“ prinaša roman Sienkiewiczzev „Z ognjem in mečem“. Iz poljšćine preložil M. M. Ilustroval Viktor Oliva. Del I. Ta knjiga se je tiskala v Pragi in je okrašena z mnogimi ilustracijami. Iz „Letopisa“ bomo poročali več v bodoče; zunanosti in nekoliko tudi notranjosti izdanja „Matice Slovenske“ se tudi dotaknemo.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje 1893. VII. leto. Sestavil in založil Mihael I. Nerat, nadučitelj in urednik Popotnikov v Mariboru Maribor. Tisk. tiskarne sv. Cirila. 193 str. in več pol „Beležnice“. Spredej je slika in kratek životopis l. 1892. pok. zaslužnega učitelja, oziroma ravnatelja in okr. š. nadzornika Fr. S. Jamška. Podaje, kakor

druga leta, popolni imenik š. oblastnij, učiteljišč, osnovnih šol in učit. osebja po južnoštirskem, kranjskem in slovenskem delu Koroškega po stanju začetkom š. leta 1892/93. Dobiva se pri izdajatelju, najbolje s pošto nakažnico na upravištvo „Popotnika“ v Mariboru. Cena: navadno vezan odtis 1 gld. 25 kr., v usnje vez. z zaklopnico 1 gld. 40 kr., po pošti 5 kr. več. Ta koledar je tako praktičen, da ga ima in ga potrebuje vsak člen učiteljstva slovenskega, oziroma istrsko-hrvatskega.

„Matica Hrvatska“ dotiskala je svoje knjige in sicer njih devet za leto 1892. te so: 1. Hoić: „Slike iz občega zemljopisa“. Knjiga treća. Sa 74 slike i tri zemljopisne karte. (Poučena knjižica XVII.) 8-na VIII. 268 str.; 2. Mignet: „Poviest franczecke revolucije od god. 1789. do god. 1815.“ Preveo, pripomenkom i kazalom popratio Ivan Rabar. (Svietske poviesti knjiga XI.) 8-na XXII. 394 str.; 3. Antologija hrvatska. Umjetno pjesništvo starijega i novijega doba. Sastavio Hugo Badalić vel. 8-na XIX. 310 str.; 4. Novak: Pod Nehajem. Pripoviest iz senjskoga života. (Zabavna knjižica CXLV—CXLVII.) 8-na 193 str.; 5. Carić: Kristof Kolumbo i odkriće Amerike. Sa 51 slikom i geografškom kartom Kolumbovih putovanja. 8-na IV. 237 str.; 6. Tomić J. E.: Pastorak. Pučki igrokaz u četiri čina. (Zabavna knjižica CXLVII.—CXLIV.) 8-na 142 str.; 7. Sandor Gjalski: Osvit. Slike iz tridesetih godina. (Zabavna knjižica CLV—CLIII.) 8-na 351 str.; 8. Smičiklas i Marković: Matica Hrvatska od god. 1842. do godine 1892. Spomenknjiga. Sa dvanaest slika i jednim snimkom rukopisa, vel. 8-na XVI. str.; 9. Plutarh: Izabrani životopisi. Dio prvi. Životopisi znamenitih Grka. Preveo, uvod i bilježke napisao Stjepan Senc. (Prievođi grčkih i latinskih klasika, svezak deveti), 8-na XIII. 297 str.

Prvih osam knjiga dobivaju članovi „Matice“ uz obični godišnji prinos (uplaćujući utemeljitelji uz prinos od 2 obroka po 5 for., a članovi prinosnici uz prinos od 3 for.), a devetu kao nakladninu „Matice“ uz cieniu od jedne forinte.

Slovencom toplo priporočamo, da obilo pristopajo k „Matici Hrvatski“, katera poleg občega berila, podaje mnogo takega, kar je slovansko ali se dostaje neposredno Slovanov.

Hlas k rodičom slovenským, učiteljski časopis, predstaveným a všemkým priateľom dětí a mladež. Od niekoľko úprimných mládníkov slovenského ľudu. V Prahe. Knihotlačiarň dr. Edv. Grégra. Nakladem vlastným. 1892. Str. 19. Ta knjižica na slovaškem jeziku popisuje zgodovino grabljenja slovaških otrok, katere prenašajo izpod Tatre v planjavo med madjarsko naseljenje, kjer se tujčejo z namero, da bi se množil neplodoviti rod madjarski. Poučuje slovaške roditelje, kakó naj se vedejo nasproti takemu „kulturnemu“ ravnanju.

Český Lid, číslo 2., ročník II. je cela knjiga, ki obseza na blizu 280 straneh raznovrstnih razprav in fotografiranih slik in ilustracij. Vsebina: Jizda „kralu“ o letnicích v zemích českoslovanských. — Sbirka materialu k predhistorické anthropologii zemi českých. — Starobylé křiže kamenné v okolí Chrudimě. Příspěvek k ocenění křižu kamenných staršího razu; zasilá Ant. Šolta. — Hanácký grunt. Popisuje a uvažuje V. Houdek. — České lidové nazvy mezníku polních za starodavna. Z archivu kutnohorského vypisuje Dr. V. I. Nováček. — Česká literatura folkloristická za rok 1891. Napsal Ferd. Pátek. — O masopustě. Řada druhá. Na neděli kýchavnou, družebnou a smrt-

nou. — Potem je nadaljevanj, poročil o knjigah, časopisih, delovanju, itd. Med slikami so na posebnih krasnih prilogh: Iizda „kralu“ ve Vlénově na moravském Slovácku r. 1890. Podle fotografie prof. J. Klavně nakreslil Jos. Ulřich. — Iizda „kralu“ v okolí Uherského Hradiště o letnicích r. 1892. Pro „Český Lid“ fotografoval prof. Klavna. — Pavillon českoslovanského výšivání na výstavě ženských prací v Palais de l'Industrie v Paříži. — Předplata (na celý rok 4 zl., na číslo 80 kr.) přijima každé řádné knihkupectví, hlavně nakladatelé: F. Šimaček v Praze, Jerusal. ul. 11. — Český Lid spada med najboljša in najvrednejša izdavanja v slovanski literaturi. Mi ga z nova najtopleje priporočamo slovenskim naobrazencem v obče.

Kulturhistorisch-ethnographischer Atlas des Königreiches Serbien. Lay, Wien, Gerold.

Rückblick auf die Forschungen zur Landes- und Volkskunde der Bukowina seit 1773. Dr. Pocek Jor. Černovice, 1892.

Вопросы философии и психологии, под редакцией проф. Н. Я. Грота. При участии московского психологического общества. Годъ III. Книга 15. Та zvezek, ki je prvi za l. 1893, obseza med drugim: В. Розановъ. Цѣль человеческой жизни. — Ф. Харитоновъ. Къ вопросу о сознании. — А. Козловъ. Позитивизмъ Кошта. Н. Гротъ. Основание нравственного долга. — В. Соловьевъ. Смысль любви. — А. Введенский. Основатель системы трансцендентального монизма. — В. Чижъ. Второй международный конгрессъ экспериментальной психологии въ Лондонѣ. — Potem sledi v posebnem oddelku kritika filozofskih časopisov drugih narodov in pregled novih knjig o filozofskih predmetih. Od 1. jan. 1893. do 1. jan. 1894. stoji ta časopis za granico ali zunaj Rusije 7 rub. 50 kop., od 1. nov. t. l. pa 9 rub. 50 kop. Vse knjige dosedanjih 3 let stojé 18 rub., za vsako leto posebe pa 7 rub. Naročnina se pošilja: Москва, Покровка, М. Успенский пер., д. 8, Абрикосовой.

Časopisje in novine raznih slovanskih narodov navedemo v 2. št., ker se vrše še izpremembe pri Slovanih, ki rabijo cirilico. Drugim Slovanom omenjamo, da so narodni listi slovanski: „Slovenski Narod“ in „Novice“ v Ljubljani, „Edinost“ v Trstu, „Soča“ v Gorici, „Domovina“ v Celju, „Mir“ v Celovcu. V Trstu hrvatska „Naša Sloga“ zagovarja jednako iskreno Hrvate in Slovence. V Pulju izhaja „Il Diritto Croato“, v Gorici pa „Il Rinnovamento“; oba predočujeta ital. čitajočemu občinstvu slovanske borbe in težnje.

Opomba uredništva in upravištva.

Koncem starega in začetkom novega leta so „Slovanski Svet“ priporočali med slovenskimi listi: „Slovenski Narod“ in „Edinost“, med hrvatskimi sosebno „Naša Sloga“, „Narodni List“, „Hrvatska“ itd. Vsem tem listom se iskreno zahvaljujemo. „Slov. Narod“ in „Edinost“ sta priložila tudi naše posebe tiskano vabilo na naročbo; inserate ste poleg navedenih listov sprejeli tudi „Nova Soča“ (sedaj „Soča“) in Celjska „Domovina“. Tudi to je za naš list napredek. Zahvaljujemo se tudi na novoletnih in običih voščilih vsem prijateljem našega lista. Na razna pisma odgovorimo posebe.

Vsem društvom in posamičnikom, ki so ponovili svoje prošnje, da bi dobivali „Slovanski Svet“ brezplačno ali po starem dogovoru, ustrezemo tudi l. 1893.

Popravek. „Zbirki zakonov“, priobčeni po dr. Dečkotu je cena: nevez. iztisu 1 gld. 80 kr., vez. pa 2 gld. 20 kr.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrletno 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., polletno 1 gld. 80 kr. in četrletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.